

**UCHWAŁA NR XIV/97/2016
RADY MIEJSKIEJ W KISIELICACH**

z dnia 3 lutego 2016 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
w Gminie Kisielice na lata 2016-2023**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1515 ze zm.) oraz art. 16b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.) **Rada Miejska w Kisielicach uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjąć Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Kisielic.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do Uchwały Nr XIV/97/2016
Rady Miejskiej w Kisielicach
z dnia 3 lutego 2016 r.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023

KISIELICE 2016

Spis treści

Wykaz najważniejszych skrótów	3
Wstęp	4
1. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Kisielice.....	5
1.1. Położenie	5
1.2. Ludność.....	6
1.3. Lokalny rynek pracy.....	8
1.4. Warunki mieszkaniowe	11
1.5. Aktywność społeczna mieszkańców.....	12
1.6. Dostępność usług społecznych.....	14
2. Wyzwania lokalnej polityki społecznej	18
2.1. Skala i powody udzielania pomocy społecznej	18
2.2. Bezrobocie.....	21
2.3. Dysfunkcje społeczne	22
3. Podsumowanie części diagnostycznej – wnioski i prognoza zmian	26
4. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju społecznego Gminy	28
4.1. Uwarunkowania prawne i programowe	28
4.2. Główne założenia aktywnej polityki społecznej.....	31
4.3. Wartości i zasady horyzontalne	33
5. Priorytety, cele i kierunki działań	35
Priorytet 1. Osoby i rodziny zdolne przezwyciężać trudności życiowe	35
Priorytet 2. Świadoma, odpowiedzialna i zaangażowana społeczność lokalna.....	37
Priorytet 3. Osoby starsze, niepełnosprawne i przewlekle chore aktywnymi uczestnikami życia społecznego.....	38
Priorytet 4. Przedsiębiorczy i aktywni zawodowo mieszkańcy	39
6. Zarządzanie realizacją Strategii	41
6.1. Ramy formalno-prawne	41
6.2. Monitoring Strategii	42
6.3. Źródła finansowania	45
Aneks. Osoby uczestniczące w procesie opracowania Strategii	47

Wykaz najważniejszych skrótów

	Nazwa instytucji/organizacji
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kisielicach
KPP	Komenda Powiatowa Policji w Iławie
KP PSP	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Iławie
MGBP	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Kisielicach
MGOK	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Kisielicach
MGOPS	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach
NK	Niebieska Karta
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
PUP	Powiatowy Urząd Pracy w Iławie
UM	Urząd Miejski w Kisielicach
ZI	Zespół Interdyscyplinarny w Kisielicach

Wstęp

Lokalna polityka społeczna, w szerokim znaczeniu, stanowi działalność zmierzającą do poprawy standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej. Działania realizowane w jej ramach nie powinny więc koncentrować się jedynie na doraźnym bądź długookresowym wspomaganiu osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych, natomiast powinny zmierzać do oddziaływania na świadomość społeczną oraz warunki życia, tak aby minimalizować ryzyko występowania problemów i dysfunkcji oraz maksymalizować zdolność osób i rodzin do ich samodzielnego przezwyciężania. Tak rozumiana polityka społeczna obejmuje zagadnienia z dziedziny zatrudnienia, edukacji, kultury, wypoczynku, ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia potrzeb materialnych i mieszkaniowych. Nowoczesna ochrona socjalna obywateli wymaga zatem integracji działań podejmowanych na szczeblu lokalnym przez różne podmioty, przede wszystkim władze i jednostki organizacyjne gminy, a także partnerów samorządu – instytucje publiczne, organizacje obywatelskie, przedsiębiorców i osoby fizyczne.

Wyrazem gminnej polityki społecznej jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Jej opracowanie stanowi obligatoryjne zadanie każdej gminy i powiatu, jednak od lokalnych władz zależy, jak ten obowiązek zostanie zrealizowany. *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023* została przygotowana w sposób uwzględniający potrzeby i oczekiwania różnych grup społecznych. W procesie tym wykorzystano ekspercko-społeczną Metodę Aktywnego Planowania Strategicznego (MAPS), która łączy potencjał wiedzy na temat lokalnych problemów, potrzeb i wyzwań – nieskoordynowany, rozproszony w różnych instytucjach i organizacjach oraz umysłach liderów.

Niniejszy dokument składa się z dwóch zasadniczych części: diagnozy sytuacji społecznej gminy oraz założeń programowych (wdrożeńiowych). Część diagnostyczna obejmuje podstawowe zagadnienia dotyczące funkcjonowania gminy, procesów demograficznych, rynku pracy, problemów społecznych, a także dostępności usług społecznych i aktywności mieszkańców. Została opracowana w oparciu o dane, których najbogatsze źródło stanowił Główny Urząd Statystyczny (w szczególności Bank Danych Lokalnych), a także sprawozdania Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kisielicach. Wykorzystano również informacje pochodzące z Powiatowego Urzędu Pracy w Ławie, Urzędu Miejskiego w Kisielicach, Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Kisielicach i innych instytucji. Zasadniczo analiza została przeprowadzona dla przedziału lat 2012-2014, z zastrzeżeniem, iż przyjęto zasadę wykorzystywania danych rocznych najbardziej aktualnych na moment opracowywania dokumentu. W przypadku niektórych obszarów diagnozy przyjęto dłuższy okres analizy, aby uwypuklić zachodzące procesy. Część wdrożeniowa strategii zawiera natomiast wizję projektowanych zmian oraz katalog niezbędnych kierunków działań, a następnie wskazówki, jak skutecznie zarządzać realizacją strategii.

Podstawowe założenia realizacyjne strategii zostały wypracowane w trakcie warsztatów planowania strategicznego, które odbyły się w dniu 11 grudnia 2015 roku w Urzędzie Miejskim w Kisielicach. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele lokalnych instytucji i organizacji, reprezentujących różne obszary życia społecznego w Gminie, w szczególności władz samorządowych, jednostek organizacyjnych gminy, policji, placówek ochrony zdrowia oraz organizacji pozarządowych (pełen wykaz osób, które uczestniczyły w warsztatach, stanowi aneks do strategii).

Tabela 1. Miejscowości Gminy Kielice według liczby mieszkańców (31 grudnia 2014)

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Biskupiczki	144
2.	Butowo	229
3.	Goryń	659
4.	Jędrychowo	402
5.	Kantowo	150
6.	Klimy	282
7.	Krzywka	131
8.	Limża	138
9.	Łęgowo	580
10.	Łodygowo	339
11.	Nowy Folwark	91
12.	Ogrodzieniec	334
13.	Pławty Wielkie	79
14.	Sobiewola	184
15.	Stary Folwark	87
16.	Trupel	245
17.	Wałdowo	32
18.	Wola	56
19.	Kielice	2 233

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM.

Wśród cech charakteryzujących Gminę Kielice należy wskazać jej rolniczy charakter, a także zasoby przyrodnicze. Ponad 74% jej powierzchni zajmują użytki rolne, natomiast lasy – 13,7%. W południowej części znajduje się Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Goryńskiego, zajmujący 8,5% powierzchni Gminy, a także 26 pomników przyrody. Istotnym elementem lokalnego krajobrazu są jeziora – znajduje się ich tu 10, przy czym 4 o powierzchni w przedziale 85-300 ha i 6 zajmujących obszar od 5 do 10 ha.

Gmina Kielice rozwija współpracę partnerską w ramach stowarzyszeń krajowych, takich jak Związek Gmin „Jeziorak”, Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, Stowarzyszenie Gmin Przyjaznych Energii Odnawialnej, Stowarzyszenie „Łączy nas Kanał Elbląski” Lokalna Grupa Działania oraz Stowarzyszenie „Szesnastka”. Działa również w ramach Stowarzyszenia Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Bałtyk.

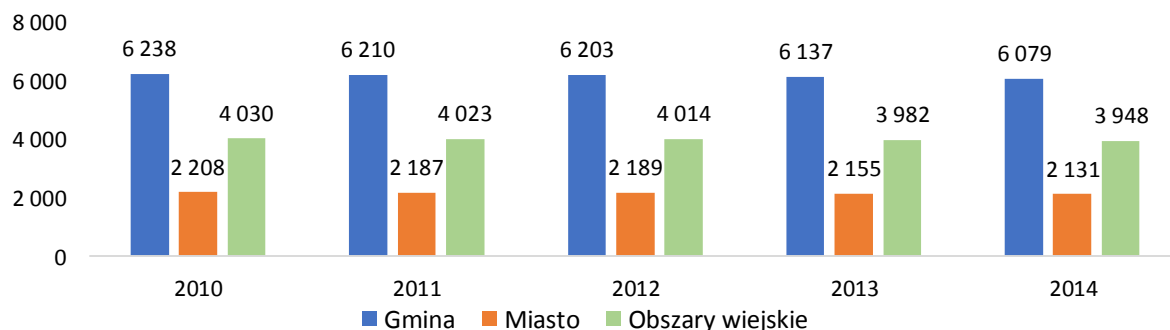
1.2. Ludność

Kierunek zachodzących obecnie procesów ludnościowych stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnego świata. Zmiany demograficzne przekładają się bowiem na priorytety gospodarcze państw oraz na konkurencyjność ich gospodarek. Tymczasem w świetle prognozy ludnościowej Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2008 roku, w Europie będą dominować procesy depopulacyjne. Przewiduje się, że wzrośnie liczba ludności Europy Północnej i Zachodniej, natomiast w wyniku m.in. spadku dzietności i umieralności, wydłużania się życia człowieka oraz migracji, spadnie potencjał demograficzny Europy Wschodniej¹.

¹ M. Pachocka, *Współczesne problemy demograficzne Polski, Europy i świata – sprawozdanie z konferencji Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie* (<http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/kwartalnik/archiwum/Documents/MPachocka8.pdf>).

Analiza liczby ludności faktycznie zamieszkałej, według GUS, na terenie Gminy Kielice w latach 2010-2014 wskazuje na tendencję spadkową. W 2014 roku Gminę zamieszkiwało bowiem 6 079 osób, czyli o 159 osób (2,6%) mniej niż w 2010 roku. Zmniejszyła się zarówno liczba mieszkańców miasta (o 3,5%), jak i obszarów wiejskich (o 2,0%).

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Kielice w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jednym z czynników, które mają wpływ na tempo i wielkość zmian liczby ludności, jest przyrost naturalny stanowiący różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. W latach 2010-2014 w Gminie Kielice corocznie odnotowywano dodatni przyrost naturalny, kształtujący się w przedziale od 3 osób w 2012 roku do 29 osób w roku wcześniejszym. Jest to pozytywna tendencja demograficzna, należy jednak zwrócić uwagę, że wartości przyrostu naturalnego są niskie. W 2014 roku różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów wyniosła 9, zatem na każdy 1 000 ludności przyrost naturalny przyjął wartość 1,15.

Zasadniczy wpływ na systematyczny spadek liczby ludności ma ujemne saldo migracji, które oznacza, że więcej osób corocznie wyjeżdża z terenu Gminy niż się w niej zameldowuje. Analiza wartości tego wskaźnika w latach 2010-2014 wskazuje na stały odpływ mieszkańców Gminy o zbliżonej co roku skali. W 2014 roku saldo migracji wewnętrznych (do innych gmin) wynosiło -51, natomiast saldo migracji zagranicznych -4.

W strukturze mieszkańców Gminy Kielice dominują mężczyźni, którzy w 2014 roku w liczbie 3 122 stanowili 51,4% ogółu osób zamieszkujących Gminę. W analizowanym okresie wskaźnik feminizacji wynosił zaledwie 95, to znaczy że na każdych 100 mężczyzn przypadało 95 kobiet. W Kielicach mężczyźni stanowią 50,7% mieszkańców, w miejscowościach wiejskich – 51,7% (na 100 mężczyzn w mieście przypada 97 kobiet, a na wsi – 93 kobiety)².

Społeczeństwo Gminy Kielice charakteryzuje się postępującym procesem *starzenia*, na co wskazuje analiza jego struktury pod kątem ekonomicznych grup wieku. W okresie od 2010 do 2014 roku można zaobserwować systematyczny:

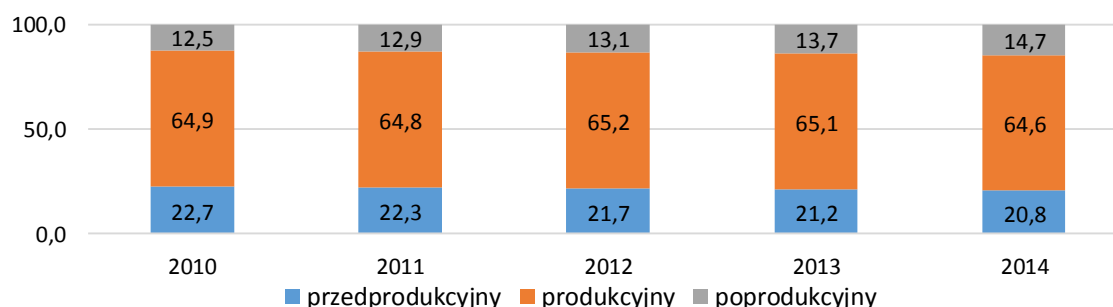
- spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież do 17 roku życia) z 22,7% w pierwszym roku analizy do 20,8% w ostatnim;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) z 64,9% do 64,6%;
- wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) z 12,5% do 14,7%.

Proces *starzenia się* społeczeństwa jest bardziej wyraźny w mieście niż na obszarach wiejskich. W 2014 roku w wieku poprodukcyjnym było 15,2% mieszkańców Kielic, a

² Jeżeli jednak weźmie się pod uwagę tylko mieszkańców w wieku 15-49 lat (jest to wiek rozrodczy kobiet), to dysproporcja jest jeszcze większa – na 100 mężczyzn przypada zaledwie 86 kobiet.

odnotowany wzrost ich odsetka w porównaniu do 2010 roku wyniósł 4,1 punktu procentowego. Dla porównania, osoby w poprodukcyjnym okresie życia stanowiły 14,2% ludności obszarów wiejskich, co oznacza wzrost o 1,2 punktu proc.

Wykres 2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Gminie Kisielice w latach 2010-2014 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Powyższe dane pozwalają prognozować intensyfikację zjawiska *starzenia się* społeczeństwa Gminy Kisielice. Warto bowiem zauważyć, że dynamika wzrostu odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia w strukturze mieszkańców Gminy jest dość wysoka – w 2014 roku wyniosła ona aż 1 punkt procentowy w porównaniu do roku poprzedniego, podczas gdy w latach 2010-2011 kształtowała się na poziomie 0,4 punktu. Wskazują na to również wartości wskaźników obciążenia demograficznego.

Tabela 2. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Kisielice w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	54,1	54,2	53,3	53,6	54,9
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	55,0	58,0	60,1	64,4	70,8
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	19,2	19,9	20,0	21,0	22,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2010-2014 można zaobserwować systematyczny wzrost wskaźników liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (z 55,0 do 70,8) oraz liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (z 19,2 do 22,8). W 2014 roku na 100 osób w produkcyjnym okresie życia przypadało 54,9 osób w wieku nieprodukcyjnym.

1.3. Lokalny rynek pracy

Rynek pracy rozumiany jest jako „ogół form i procesów zatrudniania pracowników przez pracodawców, a także ogół instytucji, uwarunkowań oraz czynników negocjacji warunków zatrudnienia, pracy i płac; ekonomiczny, społeczny i polityczny obszar, na którym rozgrywają się wszelkie procesy z zakresu szeroko rozumianego zatrudnienia i bezrobocia”³. Kondycja lokalnego rynku pracy wywiera istotny wpływ na sytuację społeczno-ekonomiczną gminy. Wyraża się ona przede wszystkim w potencjale zatrudnieniowym dominujących form działalności gospodarczej, strukturze podmiotów gospodarki narodowej oraz skali zatrudnienia i bezrobocia w gminie.

³ <http://biznes.pwn.pl/index.php?module=haslo&id=3970479>.

W grudniu 2014 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 361 podmiotów gospodarki narodowej⁴ posiadających siedzibę na terenie Gminy Kisielice. W latach 2012-2014 nie odnotowano znaczących zmian ich liczby ani struktury. Największa część podmiotów funkcjonowała w sekcjach:

- *G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* – 93 podmioty (25,8%);
- *F Budownictwo* – 53 podmioty (14,7%);
- *A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* – 37 podmiotów (10,2%);
- *C Przetwórstwo przemysłowe* – 35 podmiotów (9,7%);
- *S i T Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby* – 33 podmioty (9,1%).

W porównaniu z innymi gminami województwa warmińsko-mazurskiego, nasycenie podmiotami gospodarki narodowej w Gminie Kisielice jest dość niskie. W 2014 roku na każdy 1 000 mieszkańców Gminy przypadało 59 podmiotów, co dawało Gminie 71 pozycję w województwie. Takie same miejsce w rankingu Gmina uzyskuje przy porównaniu wskaźnika osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności, który w analizowanym okresie ukształtował się na poziomie 43.

Tabela 3. Wybrane dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Kisielice w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Ogółem	343	355	361
Sektor publiczny	30	26	26
Sektor prywatny	313	329	335
Podmioty według wielkości zatrudnienia:			
0 - 9	326	339	346
10 - 49	16	15	13
50 - 249	1	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Spośród wszystkich podmiotów gospodarki narodowej funkcjonujących na terenie Gminy, 92,8% (335) należało do sektora prywatnego, a 7,2% (26) do publicznego. Warto zauważyć, że aż 95,8% (346) stanowią podmioty zatrudniające do 9 osób, natomiast 73,1% (264) to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Pozytywny jest tu aspekt przedsiębiorczości mieszkańców Gminy, jednak należy pamiętać, że jednoosobowe firmy charakteryzują się niewielkim potencjałem zatrudnieniowym i w całej swojej działalności zwykle nie generują dodatkowych miejsc pracy bądź tworzą jedynie pojedyncze. W skali lokalnego rynku pracy nie przekłada się to na znaczący wzrost zatrudnienia.

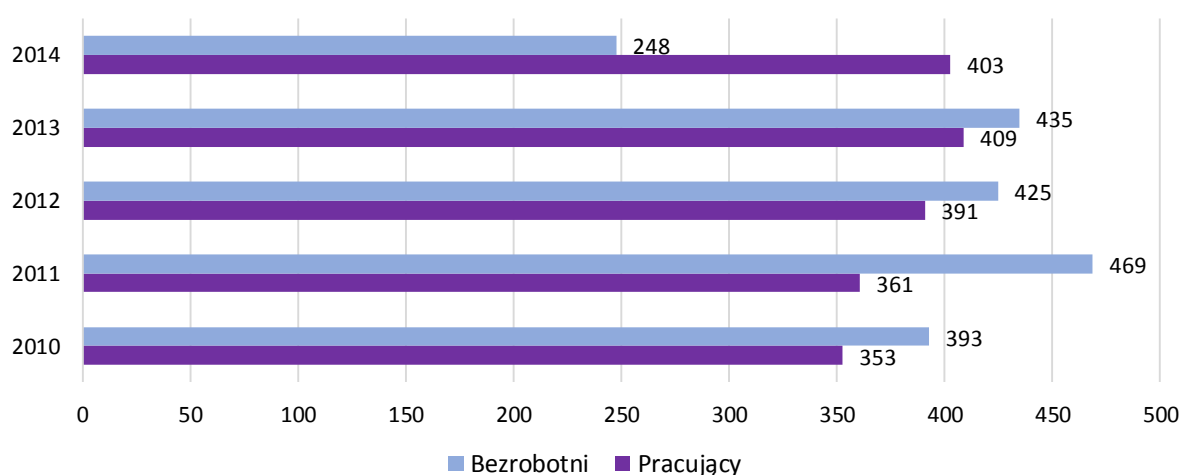
Ze względu na wiejski charakter Gminy Kisielice, warto przeanalizować potencjał zatrudnieniowy rolnictwa. Według danych Narodowego Spisu Rolnego w 2010 roku w Gminie funkcjonowało 608 gospodarstw, z czego aż 554 (91,1%) prowadziło działalność rolniczą. Wśród gospodarstw prowadzących działalność rolniczą, 77,4% stanowiły gospodarstwa powyżej 1 ha, natomiast 33,6% – gospodarstwa powyżej 15 ha. Gospodarstwa indywidualne to 99,8% wszystkich gospodarstw w gminie. Charakterystyczny dla tego obszaru rynku pracy jest niski potencjał do generowania stałych (całorocznych) miejsc pracy. Nowoczesne rolnictwo opiera się bowiem w dużej mierze na wydajnych maszynach oraz

⁴ Podmioty gospodarki narodowej, według definicji GUS, to osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w tym m.in. instytucje publiczne, przedsiębiorstwa, spółdzielnie, fundacje i stowarzyszenia.

nowatorskich sposobach uprawy roślin czy hodowli, które w znacznie mniejszym stopniu niż kiedyś wymagają siły ludzkich rąk.

Wśród czynników mających wpływ na sytuację na lokalnym rynku pracy, a które nie zostały wcześniej wskazane, należy wymienić zaszłości historyczne. W siedmiu miejscowościach⁵ na terenie Gminy funkcjonowały bowiem Państwowe Gospodarstwa Rolne, które dla znacznej części mieszkańców stanowiły miejsce pracy. W momencie likwidacji PGR-ów, osoby bez kwalifikacji zawodowych oraz kompetencji pozwalających poruszać się po rynku pracy w warunkach konkurencji, zostały niejako skazane na bezrobocie i marazm w miejscach zamieszkania. Co prawda, w okresie 25 lat od zmiany ustrojowej w Polsce nastąpiły silne przemiany gospodarcze, społeczne i kulturowe, które dotknęły również obszary wiejskie. Jednakże proces ten przyniósł ze sobą zarówno pozytywne jak i negatywne skutki. „Te pierwsze wiążą się ze wzrostem poziomu wykształcenia mieszkańców, intensywnym rozwojem pozarolniczej działalności gospodarczej, rozbudową systemów infrastruktury technicznej czy wzrostem aktywności społeczności lokalnej. Z kolei te drugie łączą się między innymi z nasilonym procesem odpływu migracyjnego młodych osób, spadkiem dochodów uzyskiwanych z produkcji rolniczej czy społecznymi i ekonomicznymi konsekwencjami zjawiska bezrobocia”⁶.

Wykres 3. Bezrobotni i pracujący z terenu Gminy Kisielice w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Kondycja lokalnego rynku pracy znajduje niejako odzwierciedlenie w liczbie osób pracujących i bezrobotnych. Analizując dostępne w tym zakresie dane należy pamiętać, że nie obrazują one rzeczywistej sytuacji. W przypadku osób pracujących nie obejmują bowiem podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, a także duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji. Natomiast analiza skali bezrobocia wymaga uwzględnienia faktu, że z jednej strony niektóre osoby bezrobotne rejestrują się w urzędzie pracy po to, aby uzyskać ubezpieczenie zdrowotne lub zasiłek, a w rzeczywistości pracują w tzw. *szarej strefie*, a z drugiej – istnieje jeszcze kategoria osób niepracujących, chcących podjąć zatrudnienie lub nie, ale z różnych powodów nie zarejestrowanych w PUP.

⁵ Kantowo, Łęgowo, Łodygowo, Nowy Folwark, Ogrodzieniec, Stary Folwark, Wałdowo.

⁶ *Szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce w ujęciu regionalnym. Raport podsumowujący*, Warszawa 2012, s. 6.

Według danych GUS, liczba pracujących z obszaru Gminy Kisielice w 2014 roku wynosiła 403 osoby (w tym 259 kobiet). W porównaniu do 2010 roku, przyjętego jako pierwszy rok analizy, liczba ta zwiększyła się o 50 osób, czyli o 14,2%. W analizowanym okresie zmniejszyło się natomiast bezrobocie na terenie Gminy. W 2014 roku w PUP w Iławie zarejestrowanych było 248 mieszkańców Gminy Kisielice, czyli o 145 osób (o 36,9%) mniej niż w 2010 roku.

1.4. Warunki mieszkaniowe

Warunki, w jakich ludzie mieszkają, mogą stanowić nie tylko wyznacznik ich statusu społecznego i materialnego, ale także jeden z czynników decydujących o jakości ich życia. Tymczasem sytuacja mieszkaniowa Polaków, w świetle międzynarodowych badań oraz danych Eurostatu daleko odbiega od standardów europejskich.

W rankingu OECD „Better Life Index” ogłoszonym w 2014 roku, w kategorii mieszkalnictwa Polska zajęła 34 miejsce spośród 36 badanych państw. Mieszkania są tu bowiem drogie, również w utrzymaniu, co pochłania znaczną część przychodów polskich rodzin. Obraz polskiego mieszkalnictwa to przede wszystkim przeludnienie dotyczące prawie co drugiego obywatela, 914 tysięcy mieszkań (7% ogółu) bez spółkiwanego ustępu, 462 tys. mieszkań (3%) bez bieżącej wody oraz aż 2,6 mln (19%) nieruchomości bez centralnego ogrzewania. Ponad 10% Polaków boryka się ponadto z problemem złego stanu technicznego mieszkania, przejawiającym się głównie w przeciekającym dachu oraz zawilgoceniu ścian i podłóg⁷, co uniemożliwia bądź utrudnia bieżące naprawy i remonty, a także może powodować problemy ze zdrowiem.

Liczba mieszkań w Gminie Kisielice powoli, aczkolwiek systematycznie rośnie. W latach 2010-2014 corocznie oddawanych było do użytku od 5 do 9 nowych mieszkań i w 2014 roku ich liczba ukształtowała się na poziomie 1 705, czyli o 1,5% wyższym niż w pierwszym roku analizy. Zwiększyła się również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie (o 0,9 m²) oraz powierzchnia przypadająca na jedną osobę (o 1,1 m²).

Tabela 4. Wybrane dane dotyczące mieszkań w Gminie Kisielice w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba mieszkań	1 679	1 684	1 691	1 696	1 705
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	74,6	74,7	74,9	75,2	75,5
Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę	20,1	20,3	20,4	20,8	21,2
Mieszkania oddane do użytkowania	5	5	8	5	9

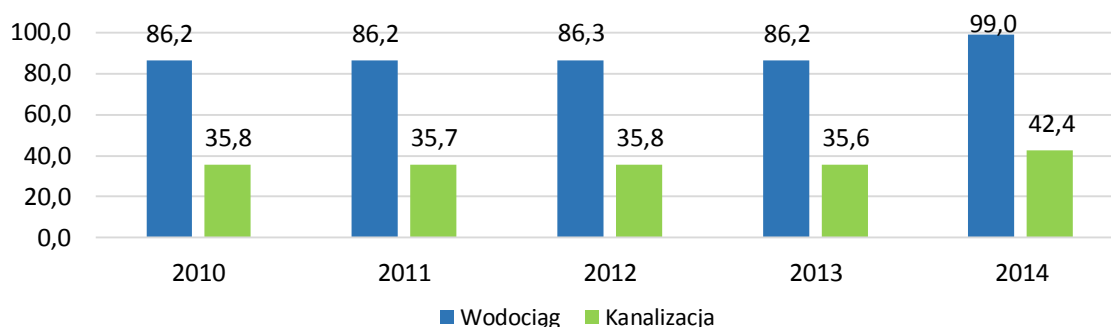
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Należy jednak zaznaczyć, iż ogólna poprawa warunków mieszkaniowych w Gminie Kisielice jest wynikiem indywidualnych inwestycji prowadzonych przez bardziej zamożnych mieszkańców, którzy decydują się na budowę domów jednorodzinnych na użytek własny. W latach 2010-2014 na terenie Gminy nie były oddawane do użytku nowe mieszkania w innych formach, np. budownictwa komunalnego, spółdzielczego czy społecznego czynszowego (tzw. TBS-ów). Dlatego też poważnym wyzwaniem dla władz samorządu lokalnego pozostaje kwestia zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych dla najuboższej ludności. W zasobach Gminy Kisielice znajduje się 111 mieszkań komunalnych, w tym 7 lokali socjalnych. W 2014 roku liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne w zasobach Gminy wyniosła 11, natomiast na mieszkanie socjalne oczekiwała jedna osoba.

⁷http://pieniadze.gazeta.pl/pieniadz/1,136156,15913766,Nasze_mieszkania_sa_za_ciasne_i_za_drogie_Polska.html; <http://www.nieruchomosci.egospodarka.pl/122577,Co-5-mieszkanie-bez-ogrzewania-co-10-bez-lazienki,1,80,1.html>.

O poprawie warunków mieszkaniowych może świadczyć fakt, że w analizowanym okresie wzrósł odsetek ludności Gminy korzystającej z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej. W 2014 roku z wodociągu korzystało już 99,0% mieszkańców, czyli o 12,8 punktów procentowych więcej niż w 2010 roku; natomiast z kanalizacji – 42,4%, co oznacza wzrost o 6,6 punktów w analizowanym okresie. Warto jednak zauważyć, że wartości tych odsetków różnią się na obszarach miejskich i wiejskich. Odsetek mieszkańców Kisielic korzystających z wodociągu i kanalizacji wynosi odpowiednio 99,9% i 91,2%; natomiast w przypadku mieszkańców wsi – 98,5% oraz 16,1%. Wiąże się to przede wszystkim z odległościami pomiędzy miejscowościami oraz rozproszeniem zabudowy, która powoduje, że skanalizowanie obszarów wiejskich pociąga za sobą wysokie koszty.

Wykres 4. Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągu i kanalizacji w Gminie Kielice w latach 2010-2014 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Usługi komunalne w Gminie Kielice realizuje Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Kisielicach. Jest to spółka prawa handlowego utworzona przez Gminę Kielice, która jest właścicielem 100% akcji⁸. Spółka prowadzi Dom Przedpogrzebowy w Kisielicach, Oczyszczalnię Ścieków oraz stacje uzdatniania wody w Kisielicach, Jędrzychowie, Klimach; realizuje wywóz nieczystości stałych i płynnych; dzierżawi Cmentarz Komunalny i Kotłownię Miejską w Kisielicach oraz zarządza lokalami mieszkalnymi Gminy.

1.5. Aktywność społeczna mieszkańców

„Miejscem nabywania doświadczeń i umiejętności społecznych są dobrowolne organizacje, działania i kontakty, które wypełniają przestrzeń między jednostką a społeczeństwem, obywatelem a państwem; ich sieć tworzy to co nazywamy samoorganizującym się społeczeństwem obywatelskim”⁹. Zaangażowanie społeczne może więc przyjmować różnorodne formy – od pomocy sąsiedzkiej i dbałości o czystość najbliższego otoczenia, poprzez działalność w grupach nieformalnych, członkostwo w organizacjach pozarządowych, wolontariat, udział w wyborach i referendach, aż po aktywność w kreowaniu lokalnych polityk publicznych, wyrażającą się np. w inicjowaniu lub udziale w konsultacjach społecznych.

Pod względem rozwoju społecznego, istotnym obszarem aktywności społeczeństwa jest zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych. W świetle danych Krajowego Rejestru Sądowego (KRS)¹⁰ na terenie Gminy Kielice swoją siedzibę posiada 16 takich organizacji. Biorąc pod uwagę obszar ich działalności, znaczną część stanowią ochotnicze

⁸ Spółka powstała w 2005 roku w wyniku przekształcenia Zakładu Gospodarki Komunalnej.

⁹ Sułek, A. (2013). Stan społeczeństwa obywatelskiego. Doświadczenie, działania dla społeczności i kompetencje obywatelskie. Diagnoza Społeczna 2013 Warunki i Jakość Życia Polaków - Raport. [Special issue].

Contemporary Economics., 7, 275-284 DOI: 10.5709/ce.1897-9254.109

¹⁰ Stan na 2.12.2015 r.

straże pożarne oraz stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi i inicjatyw lokalnych. Są to następujące:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Jędrychowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łęgowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Goryniu;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kisielicach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Butowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Klimach;
- Młodzieżowy Klub Sportowy „Huragan” w Klimach;
- Międzyzakładowy Ludowy Klub Sportowy „Olimpia” Kisielice;
- Stowarzyszenie „Pod Tęczą” (Kisielice);
- Stowarzyszenie „Nasza Przyszłość w Butowie”;
- Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Kisielicach;
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Klimy;
- Stowarzyszenie „Lepsza Przyszłość Łodygowa”;
- Stowarzyszenie „Zgoda” (Limża);
- Związek Prusów w Polsce (Łęgowo);
- Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnym „Rozwiń Skrzydła” (Kisielice).

Na terenie Gminy funkcjonuje również Koło Gospodyń Wiejskich w Kisielicach, a także działają struktury Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Odnosząc liczbę organizacji mających siedzibę w Gminie do liczby osób ją zamieszkujących można wnioskować o niewielkim zaangażowaniu społecznym w III sektorze. Warto jednak zwrócić na to, że mieszkańcy Gminy mogą również działać w organizacjach funkcjonujących na terenie innych gmin oraz w postaci grup nieformalnych.

Zasady współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi określa *Strategia współpracy Gminy Kisielice z organizacjami pozarządowymi na lata 2015-2020*, a także roczne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania publiczne w sferze pożytku publicznego. Współpraca odbywa się w formie pozafinansowej i finansowej. Pierwsza ze wskazanych polega na informowaniu o planowaniu kierunkach działalności i realizowanych zadaniach; pomocy w publikowaniu informacji z działalności organizacji na stronie internetowej UM w Kisielicach i prasie; bezpłatnym udzieleniu światła na spotkania lub organizację imprez realizowanych zgodnie ze statutem oraz udzielaniu wsparcia w sprawach organizacyjnych.

Współpraca o charakterze finansowym realizowana jest poprzez otwarte konkursy ofert oraz tryb pozakonkursowy. W 2014 roku ogłoszonych zostało 7 otwartych konkursów na zadania w zakresie: 1) edukacji, spraw społecznych, kultury i rozwoju lokalnego – Działaj Lokalnie; 2) pomocy dzieciom niepełnosprawnym i ich rodzicom poprzez integrację ze środowiskiem oraz działania na rzecz rehabilitacji społecznej; 3) wsparcia działań mających na celu kultywowanie sztuki ludowej poprzez organizację pleneru malarsko-rzeźbiarskiego na terenie Gminy Kisielice; 4) wsparcia inicjatyw społecznych mających na celu rozwój kulturowy, aktywizację emerytów i rencistów z Gminy Kisielice; 5) upowszechniania kultury fizycznej i sportu wśród mieszkańców; 6) ułatwienia młodzieży uzdolnionej i mającej trudne warunki materialne rozpoczęcia nauki w szkole wyższej poprzez dofinansowanie stypendiów na pierwszy rok dziennych studiów magisterskich; 7) wspierania inicjatyw społecznych mających na celu aktywizację mieszkańców Gminy Kisielice.

Tabela 5. Wybrane dane dotyczące współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi

Wyszczególnienie	Otwarte konkursy ofert		Tryb pozakonkursowy	
	Liczba umów	Kwota	Liczba umów	Kwota
2012	11	144 000,00	2	2 356,89
2013	11	110 000,00	2	5 574,72
2014	15	115 988,75	2	3 988,75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM.

Na realizację zadań ogłoszonych w ramach otwartych konkursów w 2014 roku przekazano środki w wysokości 115 988,75 zł, natomiast w trybie pozakonkursowym – 3 988,75 zł. Łącznie w latach 2012-2014 przekazano organizacjom pozarządowym 369 988,75 zł w drodze konkursów i 11 920,36 zł w trybie pozakonkursowym.

1.6. Dostępność usług społecznych

Usługi społeczne stanowią formę świadczeń o charakterze niematerialnym, służących zaspokajaniu potrzeb osób i rodzin. Ich jakość i dostępność wpływa na dobrostan całego społeczeństwa. Mają zasadniczo charakter nierynkowy i są finansowane lub współfinansowane przez organy administracji publicznej. Do tej grupy należy zaliczyć w szczególności usługi edukacyjne, socjalne, kulturalne, zdrowotne oraz z zakresu bezpieczeństwa publicznego.

Oświata i wychowanie

Do zadań własnych gminy, zgodnie z art. 7 pkt 8 ustawy o samorządzie gminnym, należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie edukacji. Realizując zadania ustawowe Gmina Kisielice jest organem prowadzącym zespół szkół oraz dwóch szkół podstawowych. Są to następujące placówki:

- 1) Zespół Szkół w Kisielicach, w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Kisielicach, Gimnazjum Publiczne oraz Przedszkole w Kisielicach;
- 2) Szkoła Podstawowa w Goryniu z oddziałem przedszkolnym;
- 3) Szkoła Podstawowa w Łęgowie z oddziałem przedszkolnym.

Na terenie Gminy Kisielice nie funkcjonują przedszkola ani szkoły niepubliczne.

W roku szkolnym 2014/2015 do 42 oddziałów w gminnych placówkach uczęszczało łącznie 744 wychowanków i uczniów¹¹, w tym 163 do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych, 402 do szkół podstawowych oraz 179 do gimnazjum. Pracowało w nich 80 nauczycieli.

W szkołach gminnych organizowane są zajęcia pozalekcyjne i dodatkowe w postaci kół przedmiotowych oraz zajęć sportowych, a także zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne, logopedyczne i nauczanie indywidualne. Uczniowie korzystają z boisk wielofunkcyjnych w Łęgowie i Goryniu oraz z tzw. „Orlika”, udostępnianego na potrzeby szkół. Placówki nie są wyposażone w gabinety profilaktyki zdrowia, a uczniowie objęci są opieką medyczną w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej (Przychodnia w Kisielicach). W każdej szkole znajduje się natomiast gabinet pielęgniarstwa szkolnej – w zespole szkół czynny pięć razy w tygodniu, a w szkołach podstawowych – raz w tygodniu. W Zespole Szkół w Kisielicach znajduje się również gabinet stomatologiczny.

W zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego w Kisielicach funkcjonuje Zespół Szkół Rolniczych im. S. i H. Sierakowskich, prowadzony przez Powiat Łąski. W jego skład wchodzi liceum ogólnokształcące, technikum, zasadnicza szkoła zawodowa, szkoła policealna oraz technikum uzupełniające dla dorosłych. Przy ZSR działa ponadto Specjalny Ośrodek Szkolno-

¹¹ Według stanu na 31 marca 2015 r.

Wychowawczy w Kisielicach, który obejmuje przedszkole specjalne, szkołę podstawową specjalną, gimnazjum specjalne, zasadniczą szkołę zawodową specjalną oraz szkołę specjalną przysposabiającą do pracy.

Istotnym uzupełnieniem oferty edukacyjnej dla młodzieży z Gminy Kisielice są szkoły ponadgimnazjalne w Iławie prowadzone przez Powiat Iławski, w tym m.in. Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Stefana Żeromskiego w Iławie; Zespół Szkół im. Bohaterów Września 1939 Roku w Iławie; Zespół Szkół im. Konstytucji 3 Maja w Iławie; Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczych w Iławie oraz Powiatowe Centrum Kształcenia Praktycznego w Iławie. Istotną rolę w zakresie edukacji odgrywa Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji w Iławie, również prowadzone przez Powiat Iławski. W jego strukturze funkcjonuje Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Powiatowa Biblioteka Pedagogiczna w Iławie.

Kultura

Gmina Kisielice prowadzi dwie instytucje kultury: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Kisielicach oraz Miejsko-Gminną Bibliotekę Publiczną w Kisielicach wraz z jej filiami w Goryniu i Jędrychowie.

Głównym celem działalności MGOK jest organizowanie działalności kulturalnej na terenie Gminy Kisielice, polegającej na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury w szczególności poprzez: edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę; gromadzenie, tworzenie, udostępnianie i dokumentowanie dóbr i wartości kultury; tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz folkloru; organizowanie wystaw artystycznych, wernisaży, przedstawień teatralnych, koncertów, projekcji filmów; organizowanie i wspieranie imprez artystycznych i rozrywkowych; prowadzenie zajęć i warsztatów artystycznych oraz kół zainteresowań, a także prowadzenie działalności promocyjnej w zakresie kultury i sztuki.

Wśród zajęć stałych realizowanych przez MGOK w Kisielicach należy wskazać naukę gry na fortepianie i instrumentach klawiszowych (zajęcia indywidualne), naukę gry na gitarze i gitarze elektrycznej (zajęcia indywidualne i grupowe), pracownię rzeźbiarską, Młodzieżowe Centrum Aktywności Kulturalnej, zespoły MIRANA, POMERANIA, KALINA, KRP (Kisielice Rap Projekt) oraz młodzieżowy zespół wokalny. W 2014 rok MGOK zorganizował bądź współorganizował m.in. Dożynki Gminne, Dni Kisielic, Dni Jędrychowa, Festyn w Truplu, Kolędowanie z MGOK, majówkę, koncert karnawałowo-walentynkowy oraz plener rzeźbiarski na promenadzie.

Na terenie Gminy funkcjonuje 13 świetlic wiejskich, które służą integracji lokalnych społeczności oraz inicjowaniu aktywności mieszkańców. Znajdują się one w miejscowościach: Krzywka, Łodygowy, Pławty Wielkie, Trupel, Biskupiczki, Klimy, Jędrychowo, Butowo, Limża, Łodygowo, Goryń, Kantowo i Ogrodzieniec. Warto nadmienić, że w Kantowie, Klimach, Limży i Łodygowie MGOK organizuje autorskie warsztaty rzeźbiarskie dla dzieci.

Zadania MGBP koncentrują się natomiast na gromadzeniu, opracowywaniu i udostępnianiu zbiorów bibliotecznych, działalności informacyjnej i oświatowo-kulturalnej a także szeroko rozumianym rozwoju i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców Gminy Kisielice. Według danych GUS księgozbiór MGBP w 2014 roku liczył 38 321 woluminów, natomiast liczba czytelników wynosiła 890 osób. Na każdy tysiąc ludności Gminy przypadało 146 czytelników, a na jednego czytelnika – 19,8 wypożyczeń. Zasadniczo Polacy czytają niewiele – w świetle sondażu czytelnictwa przeprowadzonego przez TNS Polska dla Biblioteki Narodowej w 2014 roku aż 58,3% badanych nie przeczytało w ciągu ostatnich 12 miesięcy żadnej książki, a 16,4% przeczytało jedną bądź dwie. Od siedmiu książek wzwyż ma

na swoim koncie 11,3% respondentów¹². Z tego względu istotne jest rozwijanie nowych funkcji bibliotek oraz działania na rzecz zachęcania mieszkańców do czytania.

Opieka zdrowotna

Obecnie zasadniczym elementem opieki zdrowotnej w Polsce są lekarze pierwszego kontaktu, realizujący podstawową opieką zdrowotną (POZ). Zawiera się w niej leczenie oraz profilaktyka chorób, rehabilitacja, orzekanie o stanie zdrowia, a także zapewnienie pacjentom opieki pielęgniarstwa środowiskowej oraz położnej. POZ może działać jako niepubliczny zakład opieki zdrowotnej (NZOZ) – firma prywatna; samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej (SPZOZ) – jednostka państwowa lub podległa jednostkom samorządu terytorialnego albo jako indywidualna lub grupowa praktyka lekarska. Ponadto, w krajowym systemie opieki zdrowotnej przewiduje się szereg innych rodzajów świadczeń, np. ambulatoryjną opiekę specjalistyczną, leczenie szpitalne oraz ratownictwo medyczne.

W świetle danych GUS na terenie Gminy Kisielice w 2014 roku funkcjonowały 2 przychodnie, w tym NZOZ Przychodnia Kisielice. Liczba porad udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej wyniosła 21 982. Działały tu 2 apteki ogólnodostępne, co oznacza, że na jedną aptekę przypadało 3 040 mieszkańców. W Kisielicach funkcjonuje SAN-MED sp. j. E. Szydłowska, W. Dębska, E. Strumidło, świadczący usługi pielęgniarstwa i położnicze.

Usługi w zakresie hospitalizacji osób potrzebujących całodobowych lub całodziennych świadczeń medycznych, ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz pomocy doraźnej świadczy Powiatowy Szpital im. Władysława Biegańskiego w Ławie, będący jednostką organizacyjną Powiatu Ławskiego, działający jako samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej.

Bezpieczeństwo publiczne

Usługi w zakresie bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Kisielice realizują przede wszystkim: Komenda Powiatowa Policji w Ławie oraz Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Ławie, które swoim zasięgiem działania obejmują cały powiat ławski.

Głównym zadaniem KPP w Ławie jest pilnowanie przestrzegania prawa i ściganie przestępców, jak również zapewnienie ochrony i pomocy w sytuacjach kryzysowych zarówno wobec ludzi jak i mienia. KPP prowadzi cztery wydziały: prewencji, ruchu drogowego, kryminalny oraz do walki z przestępczością przeciwko mieniu. Obszar Gminy Kisielice objęty jest zasięgiem działania Posterunku Policji w Kisielicach. W 2014 roku zatrudnionych było tu 8 funkcjonariuszy, w tym Kierownik Posterunku Policji, dzielnicowy, 4 policjantów w Zespole Prewencji i 2 policjantów w Zespole Kryminalnym.

Bezpośrednią ochronę przeciwpożarową na obszarze Gminy zabezpiecza sześć jednostek OSP – w Kisielicach, Jędrychowie, Butowie, Goryniu, Klimach i Łęgowie. OSP Kisielice i OSP Jędrychowo działają w Krajowym Systemie Ratownictwa Gaśniczego. Strażacy gminnych OSP mają do dyspozycji strażnice, 8 samochodów pożarniczych oraz niezbędne wyposażenie. Przy jednostce OSP w Kisielicach działa Klub Honorowych Dawców Krwi „Florian”. Jednostki OSP skupiają w swoich szeregach ponad 300 druhów, w tym 130 czynnych ratowników.

Pomoc społeczna

Jednostką realizującą zadania Gminy wynikające z ustawy o pomocy społecznej jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach¹³. MGOPS prowadzi ponadto działalność na podstawie m.in. ustawy o zatrudnieniu socjalnym, o przeciwdziałaniu przemocy w

¹² Badanie przeprowadzono na ogólnopolskiej losowej próbie reprezentatywnej 3000 Polaków w wieku 15 lat i więcej (<http://bn.org.pl/download/document/1422018329.pdf>).

¹³ Szersze informacje dotyczące pomocy społecznej znajdują się w rozdziale 2 niniejszego dokumentu.

rodzinie, o dodatkach mieszkaniowych, o świadczeniach rodzinnych, o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, a także organizuje prace społecznie użyteczne w gminie. Celem MGOPS jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie mogą pokonać przy wykorzystaniu własnych uprawnień, zasobów i możliwości. Służyć temu mają przede wszystkim działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W przypadkach m.in. przemocy w rodzinie oraz uzależnień mieszkańcy Gminy Kisielice mają możliwość skorzystania z pomocy Punktu Konsultacyjnego mieszczącego się w siedzibie MGOPS w Kisielicach. Dyżur w nim pełni psychoterapeuta, prawnik i psycholog. Elementem systemu pomocy i wsparcia jest również Zespół Interdyscyplinarny Gminy Kisielice oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

2. Wyzwania lokalnej polityki społecznej

2.1. Skala i powody udzielania pomocy społecznej

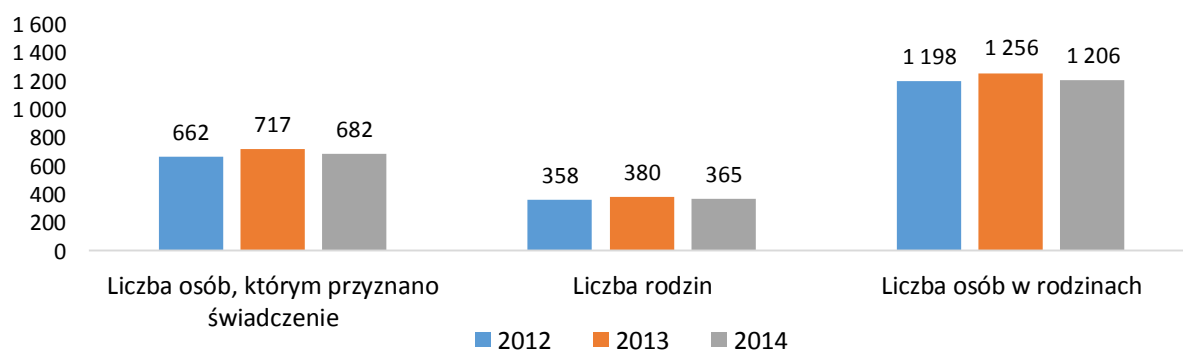
Problem społeczny jest stanem rzeczywistości, który znaczna część społeczeństwa ocenia negatywnie jako rozdział między tym jak jest, a tym jak być powinno. Jest to zjawisko niekorzystne również z punktu widzenia państwa, ponieważ utrudnia lub nawet uniemożliwia samodzielne oraz efektywne funkcjonowanie osób i rodzin.

Konsekwencją problemów społecznych są różne przejawy wykluczenia społecznego. Wiąże się one w szczególności z:

- utrudnieniami udziału w życiu zbiorowym, co oznacza brak, niezdolność albo niemożność jednostek lub grup do uczestniczenia w normalnych aktywnościach obywateli w społeczeństwie (w sferze gospodarczej, politycznej i kulturowej);
- gorszym dostępem do różnych zasobów, dóbr publicznych, instytucji czy systemów społecznych np. ochrony zdrowia, edukacji, rynku pracy i rynku konsumpcyjnego;
- ograniczeniami w korzystaniu z praw społecznych, które mogą występować z uwagi na odmowę lub realizowanie praw w niedostatecznym stopniu przez instytucje publiczne;
- ubóstwem i deprawacją, które wynikają przede wszystkim ze zbyt niskich zasobów finansowych i materialnych osób i rodzin¹⁴.

W 2014 roku łącznie 780 osobom udzielono pomocy i wsparcia, które stanowiły 12,8% mieszkańców Gminy Kisielice. Świadczenie przyznane zostało 682 osobom, co oznacza wzrost w porównaniu z 2012 rokiem – o 20 osób, tj. 3,0%. Za niepokojący można uznać wzrost liczby i odsetka osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej – w 2012 roku w liczbie 211 stanowiły one 31,9% ogółu świadczeniobiorców, natomiast w 2014 roku ich liczba wyniosła już 374, a odsetek 54,8%.

Wykres 5. Osoby, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w latach 2012-2014 w Gminie Kisielice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Kisielicach.

W strukturze osób korzystających z pomocy społecznej przeważają kobiety – w 2014 roku w liczbie 398 stanowiły 58,4% ogółu świadczeniobiorców. Biorąc natomiast pod uwagę wiek, najliczniejszą grupę stanowią osoby do 17 roku życia (326; 47,8%), a następnie osoby w wieku produkcyjnym (319; 46,8%). Świadczeniobiorcy w poprodukcyjnym okresie życia w liczbie 37, stanowili 5,4% ogółu.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (art. 7), pomoc społeczna udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; niepełnosprawność; długotrwała lub ciężka choroba; przemoc w rodzinie; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;

¹⁴ R. Szarfenberg, *Wykład 2 Definicje i ujęcia syntetyczne*, s. 2-13; <http://www.ips.uw.edu.pl/rszarf/wykluczenie>

bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Tabela 6. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Kisielice w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
ubóstwo	271	928	302	1 027	287	976
bezrobocie	196	708	229	817	204	745
niepełnosprawność	152	486	141	454	143	423
długotrwała lub ciężka choroba	155	483	147	449	131	357
bezradność w sprawach opiek-wych	62	230	68	253	79	301
alkoholizm	4	7	5	8	4	6
narkomania	0	0	0	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	75	x	80	x	79	x
w tym: wielodzietność	75	x	78	x	76	x
bezdомność	3	3	2	2	3	5
opuszczenie zakładu karnego	3	3	12	28	3	6
zdarzenia losowe	2	5	3	10	0	0
klęski żywiołowe i ekologiczne	x	1	x	0	x	0
sieroctwo	0	0	1	1	0	0
przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0
ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Kisielicach.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez MGOPS w Kisielicach w 2014 roku należy wskazać następujące:

- 1) ubóstwo – 287 rodzin; 976 osób w rodzinach;
- 2) bezrobocie – 204 rodziny; 745 osób;
- 3) niepełnosprawność – 143 rodziny; 423 osoby;
- 4) długotrwałą lub ciężką chorobę – 131 rodzin; 357 osób;
- 5) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 79 rodzin; 301 osób;
- 6) potrzebę ochrony macierzyństwa – 79 rodzin.

Pozostałe powody występują sporadycznie: 4 rodzinom przyznano pomoc z tytułu alkoholizmu, 3 z tytułu bezdomności i również 3 w związku z trudnościami w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. W 2014 roku z żadnego innego powodu świadczenie nie zostało przyznane, natomiast w poprzednich latach występowało m.in. sieroctwo, zdarzenia losowe czy klęski żywiołowe i ekologiczne.

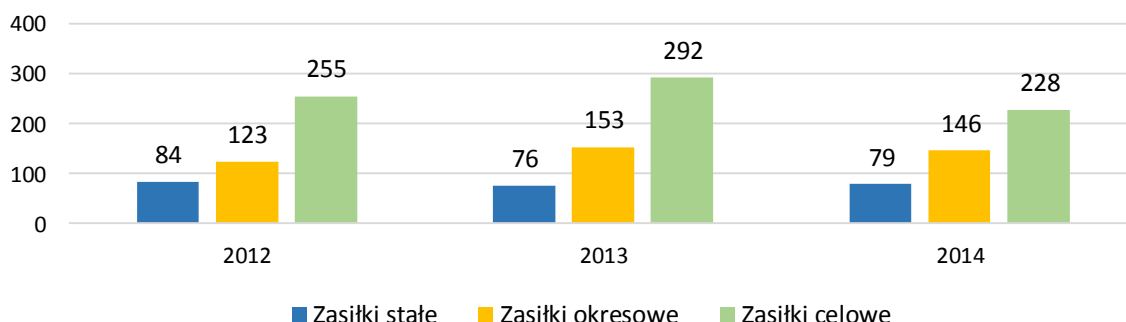
Świadczenia przyznawane z pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do pierwszej kategorii zalicza się zasiłki: stały, okresowy i celowy; zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie oraz wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd. Świadczenia o charakterze niepieniężnym to m.in. praca socjalna, pomoc rzeczowa, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne,

interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia i rodzinnych domach pomocy; specjalistyczne usługi opiekuńcze; mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu opieki społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy i odpowiadać celom i możliwościom pomocy społecznej.

W strukturze świadczeń przyznawanych przez MGOPS w Kisielicach dominują świadczenia niepieniężne. W 2014 roku przyznano je 381 osobom z 217 rodzin, podczas gdy świadczenia pieniężne otrzymały 302 osoby z 274 rodzin. Wywiad środowiskowy został przeprowadzony z 438 osobami z 365 rodzin (1 206 osób w rodzinach). W analizowanym okresie nieznacznie zmniejszyła się liczba osób, którym przyznano świadczenie w formie zasiłku. W świetle danych MGOPS w Kisielicach w 2014 roku najwięcej osób otrzymywało zasiłki celowe – ich liczba wyniosła 228, co oznacza spadek w porównaniu do 2012 roku o 27 osób, czyli o 10,6%. W przypadku 91 osób był to zasiłek przyznawany w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

W drugiej kolejności należy wskazać zasiłki okresowe, z których korzystało w 2014 roku 146 osób – o 23, tj. o 18,7% więcej niż w pierwszym roku analizy. Większość zasiłków okresowych pobierana jest z tytułu bezrobocia – w 2014 roku pobierały je 123 osoby, podczas gdy zasiłki z tytułu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby pobierało odpowiednio 24 i 7 osób. Zasiłek stały w Gminie Kielice otrzymało w 2014 roku 79 osób, przy czym 32 to osoby samotnie gospodarujące. W porównaniu do 2012 roku liczba świadczeniobiorców otrzymujących zasiłek stały spadła o 5 osób, czyli o 6,0%.

Wykres 6. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Kielice w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Kisielicach.

Istotnym obszarem działalności MGOPS jest praca socjalna. Świadczenie pomocy w postaci pracy socjalnej jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym i nie jest uzależnione od posiadanego przez osobę czy rodzinę dochodu. Praca socjalna skierowana jest na przywrócenie zdolności do samodzielnego funkcjonowania klienta pomocy społecznej, ma na celu ułatwienie funkcjonowania osób i rodzin oraz rozwijanie poczucia własnej wartości poprzez wykorzystywanie własnych możliwości oraz zasobów lokalnej społeczności. W 2014 roku pracą socjalną objęte zostały 424 rodziny (1 324 osoby), w tym 65 rodzin wyłącznie pracą socjalną.

W ramach świadczeń niepieniężnych, w 2014 roku 353 osoby otrzymały posiłek¹⁵, 28 osób korzystało z usług opiekuńczych oraz uiszczono odpłatność za pobyt 11 osób w domu pomocy społecznej.

¹⁵ Program wieloletni „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

2.2. Bezrobocie

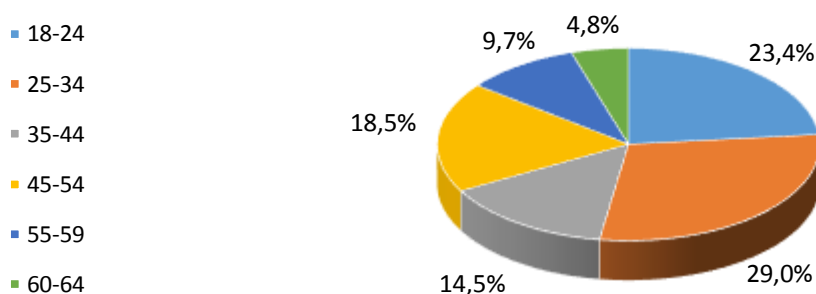
W świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, bezrobotnym określa się osobę m.in. niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, gotową i zdolną do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu oraz zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy. Poniższa analiza będzie dotyczyła tzw. bezrobocia rejestrowanego, natomiast dane, na których się opiera, nie pozwalają na określenie skali szerszego zjawiska – braku pracy. Warto pamiętać, że bezrobotni zarejestrowani w PUP to jedynie część osób, które nie posiadają zatrudnienia, natomiast pozostałe nie rejestrują się m.in. ze względu na brak motywacji a nawet niechęć do podjęcia pracy lub innych oferowanych przez urząd form aktywizacji zawodowej, a także ze względu na pracę w *szarej strefie*.

Bezrobocie jest jednym z najdotkliwszych i najtrudniejszych do rozwiązania problemów społecznych. Jego przyczyny mogą być różne. Najczęściej składają się na nie kwestie koniunkturalne związane z kondycją gospodarczą państwa i regionu; instytucjonalne wiążące się m.in. z istniejącymi rozwiązaniami prawnymi oraz, mające szczególne znaczenie z perspektywy strategii rozwiązywania problemów społecznych, czynniki indywidualne wynikające głównie z cech i postaw osób bezrobotnych, a warunkujące długość okresu pozostawania bez zatrudnienia.

Niejednokrotnie bezrobocie stanowi przyczynę zagrożenia bądź dotknięcia wykluczeniem społecznym – szczególnie, gdy towarzyszy mu niepełnosprawność, ubóstwo, alkoholizm czy odbywanie w przeszłości kary pozbawienia wolności, które same w sobie również mogą prowadzić do wykluczenia społecznego. Brak zatrudnienia nie pozwala wielu osobom i rodzinom zaspokoić ich podstawowych potrzeb, a także przyczynia się do powstawania dysfunkcji w rodzinach, patologii oraz społecznej degradacji środowisk rodzinnych. Problemy te pogłębiają się w miarę przedłużania się okresu bezrobocia, niejednokrotnie powodując szereg innych negatywnych zjawisk, takich jak frustracja, marginalizacja, ubóstwo, prowadząc nawet do wycofania się z życia społecznego¹⁶.

W 2014 roku w PUP w Iławie zarejestrowanych było 248 mieszkańców Gminy Kisielice. Są oni bardzo zróżnicowani pod kątem cech socjodemograficznych. Dominują wśród nich kobiety, które w liczbie 147 stanowiły 59,7% ogółu; oraz mieszkańcy obszarów wiejskich (167 osób; 67,3%). Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych mieszkańców Gminy, okazuje się, że bezrobocie dotyka przede wszystkim ludzi młodych.

Wykres 7. Bezrobotni z terenu Gminy Kisielice według wieku (31 grudnia 2014 r.)

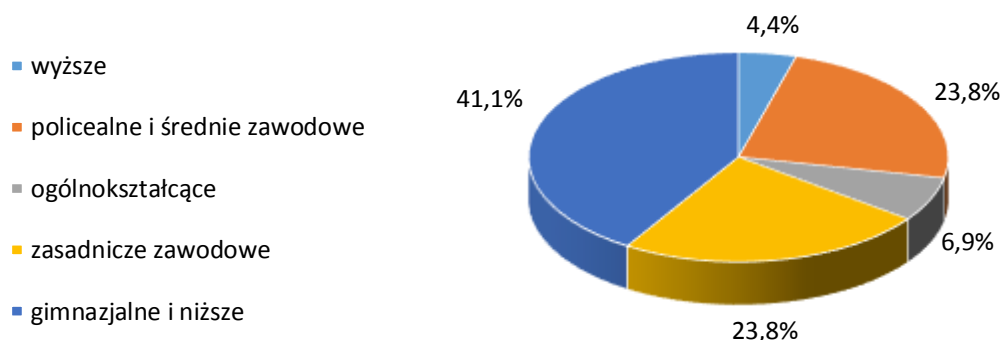

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Iławie.

¹⁶ Analiza problemów społecznych województwa warmińsko-mazurskiego w ujęciu pomocy społecznej za rok 2011. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, s. 4.

Według stanu na koniec grudnia 2014 roku osoby w wieku od 18 do 24 lat stanowiły 23,4% ogółu bezrobotnych, a na drugim miejscu uplasowały się osoby w przedziale od 25 do 34 roku życia. Oznacza to, że więcej niż połowa (52,4%) zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy jest w wieku potencjalnie największej aktywności zawodowej, a bezrobocie dotyka ich w szczególny sposób. Część tych osób warunkuje bowiem decyzję o usamodzielnieniu się i założeniu własnej rodziny od zdobycia odpowiedniego zatrudnienia. Tymczasem warmińsko-mazurski rynek pracy należy do najtrudniejszych w kraju, a ukończenie studiów wyższych czy szeregu kursów nie gwarantuje znalezienia satysfakcjonującej pracy.

Wykres 8. Bezrobotni z terenu Gminy Ksielice według wykształcenia (31 grudnia 2014 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Iławie.

Cechą silnie różnicującą populację osób bezrobotnych jest wykształcenie. Należy nadmienić, iż bezrobotni z terenu Gminy Ksielice charakteryzują się dość niskim jego poziomem. Aż 41,1% z nich zakończyło edukację na poziomie gimnazjalnym bądź podstawowym. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiada 23,8% bezrobotnych, podobnie jak policealne i średnie zawodowe. Dyplomem ukończenia studiów wyższych dysponuje natomiast jedynie 4,4% bezrobotnych mieszkańców Gminy.

Czynniki takie jak płeć, wiek i wykształcenie mogą wpływać na przedłużanie się okresu bez zatrudnienia. W świetle danych PUP w Iławie, w 2014 roku więcej niż jedna czwarta (26,2%) bezrobotnych mieszkańców Gminy Ksielice pozostawała w rejestrze przez okres dłuższy niż rok, a 13,3% – przez okres od 6 do 12 miesięcy. Należy tu zwrócić uwagę, że przedłużające się *bezrobocie* może powodować zmniejszanie motywacji do szukania pracy, a w dłuższej perspektywie – zagrożenie wykluczeniem społecznym. Pozytywne jest natomiast to, że aż 41,5% bezrobotnych była zarejestrowana nie dłużej niż 3 miesiące.

2.3. Dysfunkcje społeczne

Dysfunkcja, według słownika języka polskiego, oznacza „nieprzystosowanie czegoś do pełnienia określonych funkcji”, zaś w sensie biologicznym – „nieprawidłowe funkcjonowanie komórki, tkanki, narządu lub całego organizmu”¹⁷.

Z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej dysfunkcjami będą zjawiska, które w sposób negatywny wpływają na funkcjonowanie systemu społecznego. Zakłócają one równowagę społeczną, ponieważ wiążą się z naruszeniem prawa i powszechnie przyjętych norm, a także bardzo często z degradacją psychiczną i/lub fizyczną osób (zaburzenia relacji interpersonalnych, rozpad więzi rodzinnych, chroniczny stres, zaburzenia zdrowotne itp.). Wśród dysfunkcji społecznych można wskazać m.in. uzależnienia, przemoc w rodzinie i zagrożenia bezpieczeństwa publicznego.

¹⁷ <http://sjp.pwn.pl/slownik/2555725/dysfunkcja>.

Uzależnienia

W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia, uzależnienie rozumiane jest jako stan psychiczny i fizyczny, który wynika z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczenia jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie.

Uzależnienie w kontekście dysfunkcji społecznych należy jednak rozumieć szerzej i dwojako – jako silną i nabytą potrzebę:

- 1) zażywania konkretnych substancji takich jak alkohol (alkoholizm), narkotyki (narkomania) czy lekarstwa (lekomania);
- 2) wykonywania określonych czynności (np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z Internetu, robienie zakupów, granie w gry komputerowe).

W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Na podstawie dostępnych danych nie jest możliwe określenie skali uzależnień. Przyczyny są różne – osoby uzależnione i ich rodziny mogą nie zdawać sobie sprawy z problemu, mogą również chcieć go ukrywać albo próbować zwalczyć we własnym gronie. Również dane MGOPS nie są w tym względzie miarodajne – w ich świetle w Gminie Kisielice w 2014 roku z powodu alkoholizmu z pomocy społecznej korzystały 4 rodziny (6 osób), natomiast nikt nie korzystał z powodu narkomanii. Nie wiadomo natomiast, czy problem ten nie występuje również „pod płaszczykiem” innych powodów korzystania z pomocy. Niejednokrotnie bowiem takie problemy jak bezrobocie czy ubóstwo stanowią jedynie wierzchołek góry lodowej, poniżej którego znajdują się nieujawniane dysfunkcje, takie jak alkoholizm, narkomania czy przemoc w rodzinie.

Istotnych informacji dostarczają dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W latach 2012-2014 w ramach Punktu Konsultacyjnego udzielono łącznie 491 porad. GKRPA przeprowadziła rozmowy z 95 osobami, na leczenie skierowano 2 osoby oraz wystosowano 3 wnioski do Sądu Rejonowego w Łławie o zastosowanie obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Liczby te, w odniesieniu do populacji mieszkańców Gminy Kisielice wydają się dość niskie. Należy jednak pamiętać, że GKRPA podejmuje wskazane wyżej działania przede wszystkim w stosunku do osób pijących w sposób szkodliwy, zagrażających osobom w najbliższym otoczeniu rodzinnym czy sąsiedzkim.

Przemoc w rodzinie

W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemoc w rodzinie oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Definicja ta zawiera cztery podstawowe elementy, które charakteryzują przemoc w rodzinie:

- intencjonalność – działania sprawcy mają zamierzony i celowy charakter, służąc uzyskaniu kontroli, władzy oraz bezwzględnej posłuszeństwa;

- dysproporcja sił – wyraża się w przewadze sprawcy nad ofiarą, która może mieć charakter psychiczny, fizyczny, ekonomiczny, społeczny czy kulturowy; przewaga ta sprzyja poczuciu bezkarności sprawcy i zarazem bezradności i bezbronności ofiary;
- naruszanie praw i dóbr osobistych – np. prawa do szacunku, ochrony zdrowia, kontaktów z rodziną;
- powodowanie cierpienia i szkód.

Przemoc domowa może przyjmować różnorodne formy, w tym m.in. fizyczną, seksualną, psychiczną, ekonomiczną czy materialną. Stosowanie jej przez członka rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego, a skutkami są nie tylko bezpośrednie szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale również długotrwałe i dramatyczne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Specyfika tego zjawiska powoduje, iż jest ono trudne do rozpoznania. Niejednokrotnie trwa bowiem wiele lat, a ofiary trzymają je w tajemnicy ze względu na związek emocjonalny ze sprawcą, obawę przed ostracyzmem społecznym czy brak wiary w możliwość zmiany sytuacji. Również traktowanie przemocy jako prywatnej sprawy rodziny powoduje, że wiele jej przypadków nigdy nie wychodzi na jaw. Odzwierciedlenie uwarunkowań przemocy w rodzinie stanowią statystyki MGOPS – w latach 2012-2014 nikt nie otrzymał pomocy społecznej z tego tytułu.

Tabela 7. Wybrane dane dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Kisielicach

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba wypełnionych formularzy NK - część A	4	2	17
Liczba prowadzonych procedur NK	5	6	19
Liczba zakończonych procedur NK	5	4	4

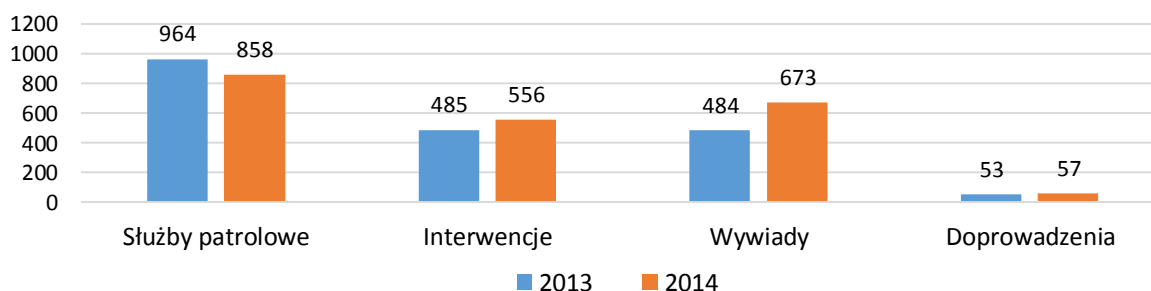
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZI w Kisielicach.

W świetle danych ZI w Kisielicach skala ujawnianego problemu przemocy w rodzinie jest niewielka, jednak w 2014 roku można zauważyć istotny wzrost liczby zakładanych Niebieskich Kart – w porównaniu do 2012 roku o 13 sztuk. Spośród 17 wypełnionych formularzy NK, 15 zostało wypełnionych przez funkcjonariuszy Policji, 1 przez pracownika MGOPS i 1 przez przedstawiciela oświaty. W latach 2012-2014 roku procedurę zakończono w 13 przypadkach na skutek ustania przemocy i zrealizowania indywidualnego planu pomocy.

Zagrożenia bezpieczeństwa publicznego

Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, a także przed zjawiskami mogącymi zakłócić normalne funkcjonowanie obywateli, godzącymi w ogólnoprzyjęte normy postępowania¹⁸.

Wykres 9. Wybrane dane dotyczące czynności prewencyjnych w ramach Posterunku Policji w Kisielicach

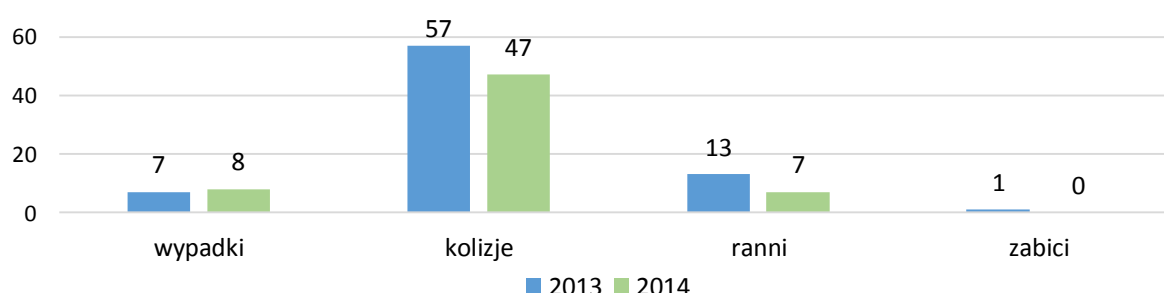
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Posterunku Policji w Kisielicach.

¹⁸ encyklopedia.pwn.pl/haslo/3876790/bezpieczenstwo-publiczne.html

Na terenie Gminy Kielice odnotowywane są głównie przestępstwa drobne, o niskim ciężarze gatunkowym, w szczególności dotyczące niszczenia lub kradzieży mienia, kierowania pojazdem w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu, a także uszkodzenia ciała. W 2014 roku stwierdzono m.in. 12 kradzieży, 17 kradzieży z włamaniem, 2 uszkodzenia mienia, 2 bójki i pobicia oraz 1 uszkodzenie ciała. Najczęściej ujawniane wykroczenia to wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji (362), przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości (39), przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu (27) oraz przeciwko obyczajności publicznej (26). Funkcjonariusze przeprowadzili w 2014 roku 556 interwencji, czyli średnio 10,7 tygodniowo i 1,5 dziennie.

Istotne dla bezpieczeństwa publicznego są również zagrożenia związane z ruchem drogowym. W 2014 roku na terenie Gminy Kielice miało miejsce 8 wypadków oraz 47 kolizji. W wyniku zdarzeń drogowych rannych zostało 7 osób. W porównaniu do 2013 roku oznacza to niewielką poprawę.

Tabela 8. Zdarzenia drogowe i ich skutki na terenie Gminy Kielice w latach 2013-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Posterunku Policji w Kielicach.

Do sytuacji zagrożeń bezpieczeństwa publicznego należy zaliczyć również pożary, katastrofy techniczne, chemiczne i ekologiczne, a także klęski żywiołowe. W 2014 roku na terenie Gminy Kielice odnotowano 58 pożarów (głównie małych), 47 miejscowych zagrożeń i 4 alarmy fałszywe. W porównaniu do 2013 roku w największym stopniu wzrosła liczba miejscowych zagrożeń (o 15), liczba fałszywych alarmów zwiększyła się o 1 zdarzenie, a liczba pożarów pozostała bez zmian. Miejscowe zagrożenia na terenie Gminy Kielice w 2014 roku to przede wszystkim zdarzenia spowodowane silnymi wiatrami (17), a w drugiej kolejności zdarzenia w komunikacji drogowej (8). Jednostki OSP wyjeżdżały do działań łącznie 109 razy, z czego najwięcej – OSP Kielice (52), OSP Jędrzychowo (27) i OSP Goryń (19). Liczba wyjazdów wzrosła w porównaniu do 2013 roku o 16.

3. Podsumowanie części diagnostycznej – wnioski i prognoza zmian

W świetle zaprezentowanej diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej, Gmina Kisielice jawi się z jednej strony jako jednostka z potencjałem rozwojowym, a z drugiej – jako wspólnota borykająca się z wieloma problemami społecznymi. Istotne jest to, że rozwój Gminy powinien iść w parze z rozwiązywaniem lub minimalizowaniem istniejących problemów dotyczących jej mieszkańców. Wykorzystanie potencjału rozwojowego nie będzie zarazem możliwe bez uporania się z najbardziej dotkliwymi problemami. Najważniejsze wnioski płynące z diagnozy warto wobec tego rozpatrywać w obu tych aspektach:

- Gmina Kisielice położona jest w powiecie iławskim, jako najdalej wysunięta na zachód w województwie warmińsko-mazurskiego. Charakteryzuje się rolniczym charakterem oraz walorami krajobrazowymi, które mogą stanowić podstawy rozwoju branży turystycznej. Główną jej część zajmują obszary wiejskie o niskiej gęstości zaludnienia, co w połączeniu z rozproszeniem zabudowy i odległościami pomiędzy poszczególnymi miejscowościami może skutkować mniejszą efektywnością inwestycji np. w sieć kanalizacyjną.
- Liczba mieszkańców Gminy Kisielice systematycznie się zmniejsza, co jest spowodowane niewielkim przyrostem naturalnym i stałym odpływem ludności. Dodatkowo, społeczeństwo charakteryzuje się postępującym procesem starzenia, które wyraża się w spadku odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzroście odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia. Tendencja ta nie przybiera wprawdzie jeszcze rozmiarów „katastrofalnych”, jednakże w perspektywie najbliższych kilkunastu lat należy się spodziewać dalszych zmian w strukturze demograficznej¹⁹. Prognozowane starzenie się społeczeństwa będzie się wiązało z poszerzeniem kręgu osób wymagających opieki i wsparcia z powodu chorób czy niesamodzielności wynikających z podeszłego wieku, przede wszystkim dlatego, że takiego wsparcia nie zapewni im rodzina. Już dziś obserwujemy, że coraz rzadsze są rodziny wielopokoleniowe, bo społeczeństwo propaguje model rodziny nuklearnej, zaś dorosłe dzieci i wnuki migrują do większym miast lub za granicę w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia.
- Istotny wpływ na sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy wywiera kondycja lokalnego rynku pracy. Nasycenie podmiotami gospodarczymi lokuje ją w drugiej połowie rankingu gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Większość tych podmiotów to mikro i małe przedsiębiorstwa, głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które charakteryzują się niskim potencjałem do tworzenia miejsc pracy. W skali gminy nie przekłada się to na znaczący poziom zatrudnienia. Ponadto, zarówno w rolnictwie jak i w turystyce zatrudnienie ma najczęściej sezonowy charakter i jest uzależnione od czasu trwania pór roku oraz pogody.
- Pomocą społeczną w 2014 roku objęto łącznie 12,8% mieszkańców Gminy Kisielice. Jednym z największych wyzwań jest bezrobocie, które stanowi zwykle problem wielowymiarowy i odczuwany w różnych sferach życia człowieka i rodziny, mogący stać się przyczyną ubóstwa, przemocy w rodzinie czy różnego rodzaju uzależnień. Wśród bezrobotnych z Gminy Kisielice przeważają osoby młode, w wieku

¹⁹ Raport tematyczny do *Diagnozy społecznej 2013* pt. „Niska dzietność w Polsce w kontekście percepcji Polaków” (red. Irena E. Kotowska, Warszawa 2014) podaje, iż utrzymująca się niska dzietność wraz z przewidywanym zmniejszaniem się liczby kobiet w wieku 20–39 lat będą kształtować przyszłe liczby urodzeń w Polsce. Nawet przy wzroście dzietności, zakładanym zresztą zarówno w przewidywaniach demograficznych GUS jak i Eurostatu, liczba urodzeń w Polsce będzie spadać.

potencjalnie największej aktywności zawodowej, jednak często z niewystarczającym doświadczeniem. Znaczący odsetek stanowią również bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Czynniki takie jak wiek, płeć, wykształcenie, brak doświadczenia czy kwalifikacji potrzebnych na rynku pracy mogą wpływać na wydłużanie się okresu pozostawania bez zatrudnienia. W świetle danych PUP w Iławie, w 2014 roku więcej niż jedna czwarta bezrobotnych mieszkańców Gminy Kisielice pozostawała w rejestrze przez okres dłuższy niż 12 miesięcy. Warto jednak zwrócić uwagę na subiektywne czynniki/bariery podejmowania aktywności zawodowej. Wynikają one w dużej mierze z przyjętych postaw, wśród których można wskazać m.in. wyuczoną bezradność, niechęć do podjęcia zatrudnienia, brak motywacji do zmiany bądź podnoszenia kwalifikacji, postawę roszczeniową oraz zbyt wysokie ambicje i oczekiwania w stosunku do możliwości rynku pracy oraz do własnych możliwości i posiadanych kompetencji. Ich przełamanie jest trudne, ponieważ często mają nieuświadomiony charakter i stanowią wypadkową wzorców przekazywanych w rodzinach.

- Najpoważniejszymi problemami w Gminie, w ujęciu pomocy społecznej, są (poza bezrobociem): ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz długotrwała lub ciężka choroba. Należy pamiętać również o ukrytych problemach, albowiem główne powody pobierania świadczeń są często jedynie „wierzchołkiem góry lodowej”, pod którym kryje się alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie i inne dysfunkcje, do których trudno się przyznać, a które często stanowią rodzinną tajemnicę.
- Zasoby instytucjonalne, organizacyjne i ludzkie w Gminie stanowią istotny czynnik rozwoju społecznego poprzez m.in. aktywizację społeczności lokalnych oraz pomoc osobom i rodzinom w najtrudniejszej sytuacji. Ważnym aspektem jest tu aktywność organizacji pozarządowych, a także współpraca instytucjonalna służąca jak najlepszemu wykorzystaniu dostępnych zasobów na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców.

Niniejsza Strategia, z racji swojej nazwy, ma służyć rozwiązywaniu problemów społecznych. Warto jednak pamiętać, iż jest to proces długotrwały i wymagający wielu zintegrowanych i wielopłaszczyznowych działań. Niejednokrotnie wymaga jednak całkowitej zmiany mentalności osób, rodzin i całych społeczności, ponieważ bez ich chęci i zaangażowania działania te nie przyniosą skutków. Dodatkowym utrudnieniem może być dziedziczność problemów i dysfunkcji, która powoduje, że czerpanie przez kolejne pokolenia poglądów i wzorców zachowań od swoich rodzin, ma wymiar negatywny. Pozwala też prognozować pogłębianie się występujących wypaczeń i pogłębianie obszarów wykluczenia społecznego.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych może wymagać podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykrywaniu objawów dysfunkcji; edukacji i informowaniu społeczeństwa w zakresie m.in. zagrożeń społecznych i możliwości ich zapobiegania i likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. Działania te powinny iść w parze ze zrównoważonym rozwojem Gminy Kisielice, uwzględniającym, obok kierunków gospodarczych nastawionych na wzrost liczby miejsc pracy i atrakcyjność inwestycyjną Gminy, również kierunki wspierające budowę aktywnego i świadomego społeczeństwa obywatelskiego.

4. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju społecznego Gminy

4.1. Uwarunkowania prawne i programowe

Samorząd gminy jest zobowiązany do opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych na mocy art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, która wskazuje jednocześnie elementy składowe tego dokumentu:

- diagnozę sytuacji społecznej,
- prognozę zmian w okresie objętym strategią,
- określenie:
 - celów strategicznych,
 - kierunków niezbędnych działań,
 - sposobu realizacji oraz ram finansowych,
 - wskaźników realizacji działań.

Ponadto, w świetle ww. ustawy, Strategia powinna w szczególny sposób uwzględniać programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także inne, mające na celu integrację osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić w szczególności:

- ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1515 ze zm.);
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 332 ze zm.);
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 ze zm.);
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286 ze zm.);
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.);
- ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 ze zm.);
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 ze zm.);
- ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 ze zm.);
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 ze zm.);
- ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 149 ze zm.);
- ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.);
- ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 114 ze zm.);
- ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 966 ze zm.);
- ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 859 ze zm.).

Szczególne znaczenie w zakresie przeciwdziałania i walki z wykluczeniem społecznym, z uwagi na ich implementację w polskich przepisach i dokumentach strategicznych, mają rozwiązania przyjmowane przez organy Unii Europejskiej. Opublikowany w 2010 roku przez Komisję Europejską dokument *Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* stanowi długookresowy program rozwoju społeczno-gospodarczego UE. Podkreśla on potrzebę wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów.

Osiągnięciu tych założeń mają służyć trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny – oparty na wiedzy i innowacjach;
- wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej;
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Strategia *Europa 2020* zakłada ponadto osiągnięcie pięciu wzajemnie ze sobą powiązanych celów nadrzędnych, które ujęto w formie wskaźników odzwierciedlających różnorodność potrzeb w dziedzinie społecznej, gospodarczej i ekologicznej. Są to:

1. osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% osób w wieku 20-64 lat między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy;
2. poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój;
3. zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 roku oraz zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii, a także dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%;
4. podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30-34 lat mających wykształcenie wyższe;
5. wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.

Na szczeblu krajowym istotne znaczenie ma *Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo* przyjęta przez Radę Ministrów w 2012 roku²⁰. Wyznacza ona trzy obszary strategiczne: *Sprawne i efektywne państwo*, *Konkurencyjna gospodarka* oraz *Spójność społeczna i terytorialna*, w których koncentrują się główne działania władz publicznych. Wśród jej głównych postulatów warto wymienić następujące:

- rozwój kapitału społecznego stanowi jedno z kluczowych wyzwań Polski i służy zwiększeniu skali i trwałości zaangażowania oraz współpracy obywatelskiej; państwo powinno jedynie tworzyć warunki dla tego procesu sprzyjając oddolnym inicjatywom obywatelskim;

²⁰http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_rozwoju/SRK_2020/Documents/Strategia_Rozwoju_Kraju_2020.pdf

- rozwój kapitału ludzkiego jest jednym z głównych czynników decydujących o rozwoju i konkurencyjności kraju, poszczególnych regionów oraz środowisk lokalnych; zadania państwa powinny koncentrować się na ograniczeniu czynników zniechęcających do podejmowania i utrzymania aktywności zawodowej, w szczególności osób młodych dopiero wchodzących na rynek pracy, osób niepełnosprawnych oraz starszych;
- zagrożenie wykluczeniem w Polsce ma charakter terytorialny – w poszczególnych regionach istnieją obszary problemowe, charakteryzujące się niską dostępnością i jakością usług publicznych, ograniczonymi zasobami własnymi i w konsekwencji niskim potencjałem rozwojowym; nacisk powinien zostać położony nie tylko na działania redystrybucyjne, prowadzące do łagodzenia ubóstwa, ale przede wszystkim na działania aktywizujące, umożliwiające powszechne uczestnictwo w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego.

Jednym z kluczowych dokumentów programowych na szczeblu centralnym, dotyczących rozwiązywania problemów społecznych, jest *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji*. Określono w nim, że walka z ubóstwem i wykluczeniem musi opierać się na wzroście gospodarczym i zatrudnieniu oraz na nowoczesnej i skutecznej ochronie socjalnej. Interwencja innowacyjnej ochrony socjalnej musi być połączona z szerokim zestawem polityk społecznych, łącznie z ukierunkowaną edukacją, pomocą społeczną, mieszkalnictwem, zdrowiem, godzeniem życia prywatnego i zawodowego oraz polityką rodzinną.

Na poziomie regionalnym kluczowym dokumentem określającym cele i zadania samorządów, instytucji pomocy społecznej i służb zatrudnienia oraz podmiotów niepublicznych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest *Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku*. Zawarta w niej wizja rozwoju społecznego wskazuje na społeczeństwo lepiej zintegrowane; aktywne społecznie bez względu na wiek, bardziej aktywne zawodowo i godziwie zarabiające na życie; lepiej wykształcone; w większym stopniu otwarte na zmiany; bardziej bezpieczne w wymiarze socjalnym i publicznym oraz zdrowsze dzięki profilaktyce i dostępnej opiece zdrowotnej.

W odpowiedzi na dominujące problemy regionu takie jak dysfunkcje w rodzinach, wzrost zagrożenia marginalizacją zawodową i społeczną, a także małą aktywność lokalnych społeczności, strategia zakłada:

- tworzenie warunków do możliwie pełnego rozwoju rodziny i do właściwego jej funkcjonowania;
- stworzenie możliwości wyjścia z izolacji społecznej oraz integrację z otoczeniem w szczególności osób niepełnosprawnych, starszych, uzależnionych, ofiar przemocy, bezdomnych i innych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej;
- wspieranie bezrobotnych mieszkańców regionu, w celu zwiększenia ich aktywności edukacyjnej, podniesieniu potencjału zawodowego oraz podjęciu pracy;
- wzmocnienie postaw prospołecznych, rozwój kompetencji społecznych i umiejętności współpracy poszczególnych jednostek i grup na rzecz własnego otoczenia²¹.

Strategia uwzględnia założenia głównych aktualnych dokumentów strategicznych Powiatu Iławskiego i Gminy Kisielice w zakresie polityki społecznej. W 2015 roku została przyjęta *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Iławskim na lata 2015-2020*,

²¹ *Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku* (<http://portal.warmia.mazury.pl/pl/polityka-spoeczna/pomoc-i-integracja-spoeczna/771-strategia-polityki-spoecznej-wojewodztwa-warminsko-mazurskiego>), s. 65-85.

która zakłada realizację działań w ramach siedmiu priorytetów: Priorytet I. *Pobudzanie aktywności zawodowej i przedsiębiorczości społecznej*; Priorytet II. *Wspieranie rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych*; Priorytet III. *Zwiększanie bezpieczeństwa i stabilizacji w rodzinach*; Priorytet IV. *Profilaktyka oraz wsparcie osób w wychodzeniu z uzależnienia*; Priorytet V. *Zmniejszanie barier związanych z niepełnosprawnością*; Priorytet VI. *Poprawa jakości życia osób starszych*; Priorytet VII. *Rozwój współpracy i potencjału podmiotów polityki społecznej*. Priorytetom tym odpowiadają następujące cele strategiczne:

- 1) Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców powiatu iławskiego
- 2) Poprawa wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziny zamieszkałe na terenie powiatu iławskiego
- 3) Zmniejszenie częstości występowania oraz negatywnych skutków przemocy i kryzysów w rodzinie
- 4) Zmniejszenie skali uzależnień w powiecie iławskim
- 5) Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym
- 6) Podniesienie standardu życia osób starszych zamieszkujących powiat
- 7) Wzrost efektywności i jakości działań w ramach powiatowej polityki społecznej.

Założenia Strategii wpisują się w cel główny *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Kisielice na lata 2007-2020*, który zakłada „Zapewnienie warunków do dalszego rozwoju Miasta i Gminy poprzez poprawę infrastruktury, warunków życia mieszkańców oraz tworzenie warunków do inwestowania, a także zmniejszenie poziomu bezrobocia”. Ma on zostać zrealizowany poprzez dwanaście celów operacyjnych: 1) Wykorzystanie walorów naturalnych gminy poprzez rozwój bazy turystycznej; 2) Rozwój terenów wiejskich; 3) Ochrona środowiska naturalnego; 4) Zapewnienie warunków dla rozwoju inwestycji i wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców; 5) Rozwój kultury; 6) Poprawa stanu zdrowia mieszkańców; 7) Poprawa jakości szkolnictwa; 8) Rozwój i poprawa stanu zasobów mieszkaniowych gminy; 9) Wzrost aktywności mieszkańców; 10) Otwarcie na kontakty zewnętrzne, w tym zagraniczne; 11) Przeciwdziałanie ubożeniu społeczeństwa i patologiom społecznym oraz 12) Wzmocnienie roli miasta Kisielice w regionie.

Ich realizacja w perspektywie do 2020 roku może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, co stanowi jeden z najważniejszych aspektów strategii rozwiązywania problemów społecznych.

4.2. Główne założenia aktywnej polityki społecznej

Wdrażanie Strategii odwołuje się do aktualnych zasad i trendów w europejskiej polityce społecznej, które stanowią odpowiedź na zmiany cywilizacyjne i kulturowe zachodzące we współczesnym świecie. Promuje się w nich odejście od państwa opiekuńczego, gwarantującego obywatelom bezpieczeństwo socjalne i dostęp do pracy, w kierunku państwa pomocniczego i zdecentralizowanego, stymulującego rozwój przedsiębiorczości społecznej i aktywności obywatelskiej.

Jednym z najważniejszych obecnie wyzwań dla lokalnej polityki społecznej jest wykluczenie społeczne. W świetle definicji zaproponowanej w *Narodowej Strategii Integracji Społecznej dla Polski*, przyjętej w 2004 roku przez Radę Ministrów, dotyczy ono osób i grup, które:

- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny;
- nie posiadają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie;

- posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych (np. ze względu na zaistnienie niepełnosprawności, długotrwałej choroby, uzależnienia);
- są przedmiotem niszczącego działania innych osób lub podmiotów (polegającego na stosowaniu przemocy, szantażu, dyskryminacji itp.);
- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne).

Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem wielowymiarowym i kumulatywnym, ponieważ jego przejawy występują zwykle w tych samych gospodarstwach domowych. Istotne jest to, że aktywna polityka społeczna postrzega wykluczenie społeczne przede wszystkim w kategoriach systemowych, jako wynik różnych niedostosowań w sferze regulacji prawnych, polityki, gospodarki i społeczeństwa, a nie poprzez pryzmat winy lub wyboru osób czy rodzin. APS nie bagatelizuje znaczenia wolnej woli człowieka, dzięki której może on podejmować decyzje – świadome i odpowiedzialne. Ale muszą być ku temu stworzone odpowiednie warunki w sferze socjalno-bytowej, zdrowotnej, edukacyjnej, kulturalnej czy zawodowej. W odpowiedzi na zjawisko wykluczenia społecznego, lokalna polityka społeczna powinna uwzględniać w szczególności następujące rozwiązania:

- 1) orientację na usługi aktywizujące prowadzące do usamodzielnienia beneficjentów kosztem świadczeń osłonowych;
- 2) integrację publicznych służb społecznych oraz służb zatrudnienia;
- 3) indywidualizację usług aktywizujących, oznaczającą ich dopasowanie do możliwości i ograniczeń poszczególnych grup marginalizowanych i konkretnych jednostek;
- 4) upowszechnianie tzw. trzeciej (środowiskowej) metody pracy socjalnej, czyli aktywizowanie nie tylko jednostek, ale całych społeczności lokalnych i środowisk;
- 5) wzrost znaczenia organizacji pozarządowych w świadczeniu tychże usług, jednak nie samodzielnie, a we współpracy z administracją publiczną i przy wykorzystaniu środków publicznych;
- 6) powrót do idei łączenia prawa do wsparcia socjalnego z obowiązkiem pracy²².

Aktywna integracja osób i rodzin wykluczonych społecznie lub tym problemem zagrożonych wymaga połączenia profesjonalnych metod i instrumentów oddziaływania na różnych poziomach. Podstawę i zarazem najszerszy obszar aktywności podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii powinny stanowić programy profilaktyczne oraz instrumenty aktywizujące mieszkańców. Chodzi o wyprzedzanie wszelkich stanów zagrożenia zdrowotnego, bytowego, a także przypadków niedostosowania społecznego. Działania profilaktyczne, skupiające się na edukacji społecznej, poradnictwie i samopomocy, powinny być adresowane do osób zagrożonych ubóstwem i dysfunkcjami, a także do ogółu mieszkańców Gminy.

²² A. Karwacki, M. Rymsza, *Meandry upowszechniania koncepcji aktywnej polityki społecznej w Polsce*, w: *Polityka aktywizacji w Polsce. Usługi reintegracji w sektorze gospodarki społecznej*, red. M. Grewiński, M. Rymsza, Warszawa 2011, s. 31-32.

Drugi obszar, w którym realizowane są zadania polityki społecznej, stanowią działania interwencyjne i terapeutyczne, adresowane do osób i grup doświadczających trudności życiowych, obejmujące również reakcje na bezpośrednie sytuacje zagrożenia. W tym obszarze mieszczą się m.in. instrumenty służące zabezpieczeniu podstawowych potrzeb osób niepełnosprawnych, chorujących czy starszych w ich środowisku zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia. Usługi interwencyjne to również wsparcie osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych (ze względu na uzależnienia, przemoc domową, zdarzenia losowe lub klęski żywiołowe).

Wierzchołek „trójkąta oddziaływań” stanowią natomiast sankcje, będące odpowiedzią instytucji państwowych na działania jednostek niezgodne z normami prawa. Kary za złamanie prawa mają istotne znaczenie dla zachowania ładu i porządku wewnętrznego, nie mogą jednak dominować jako sposób oddziaływania na społeczeństwo. Tym bardziej, że w obliczu nakazu instytucjonalnego kierowanego do osób i grup łamiących normy społeczne, często pojawiają się negatywne następstwa tzw. „pomocy narzuconej”²³. Zmniejszeniu napięcia w relacjach z *trudnym* klientem mogą służyć innowacyjne metody pracy stosowane przez psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych i innych specjalistów, które kładą nacisk na odpowiedni proces komunikacji i współpracy sprzyjający poszerzaniu sfery autonomii, odpowiedzialności i kreatywności.

4.3. Wartości i zasady horyzontalne

Wartości i zasady horyzontalne Strategii wyznaczają akceptowany sposób myślenia, wartościują metody działania służące osiągnięciu jej założeń oraz określają ramy, w których realizowana jest gminna polityka społeczna. Mają one charakter przekrojowy, co oznacza, że powinny być obecne na wszystkich poziomach wdrażania strategii: decyzyjnym, realizacyjnym, ewaluacji, nadzoru i kontroli. Opracowanie i wdrażanie Strategii powinno uwzględniać trzy zasady horyzontalne przyjęte w powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, które zaprezentowano poniżej w formie zestawu norm i wartości.

Rysunek 2. Zasady nadrzędne strategii rozwiązywania problemów społecznych

Równość szans, w tym równość płci	Zrównoważony i trwały rozwój	Dobre rządzenie
•Prawo wszystkich mieszkańców gminy do równego dostępu do różnych życiowych możliwości, np. edukacji, kultury, rynku pracy. •Zakaz wszelkiej dyskryminacji (np. ze względu na płeć, wiek, wyznanie religijne czy narodowość). •„Równościowa” perspektywa - konieczność oceny wpływu polityki społecznej na warunki życia różnych grup, w szczególności kobiet i mężczyzn, osób niepełnosprawnych, marginalizowanych itp.	•Dążenie do równowagi pomiędzy zaspokajaniem podstawowych potrzeb ludzkich a racjonalnym korzystaniem z zasobów naturalnych poprzez zintegrowanie polityki środowiskowej (ochrona środowiska), gospodarczej i społecznej. •Traktowanie zasobów naturalnych jak ograniczonych zasobów gospodarczych oraz wykorzystywanie kapitału przyrodniczego w sposób pozwalający na zachowanie funkcji ekosystemów w perspektywie długookresowej.	•Reguły kształtujące sposób sprawowania władzy przez organy państwa i samorząd z aktywnym zaangażowaniem obywateli: praworządność, przejrzystość (transparentność), odpowiedzialność na potrzeby, włączanie i konsensus. •Z zasady tej wynikają różnorodne obowiązki dla instytucji publicznych, które mają na celu zapewnienie uczestnictwa wszystkich zainteresowanych obywateli w procesach rządzenia (partycypacja obywatelska).

Źródło: opracowanie własne.

Skuteczność działań służb społecznych wzmacnia orientacja na klientów – grupy docelowe pomocy i ich specyficzne potrzeby. Indywidualizacja wsparcia, czyli jego dopasowywanie do

²³ Zob. więcej: A. Rurka, G. Hardy, C. Defays, *Proszę, nie pomagaj mi! Paradoks pomocy narzuconej*, tłum. U. Bisek i M. Macińska, Warszawa 2013.

możliwości i ograniczeń poszczególnych grup i jednostek marginalizowanych, stanowi efekt tzw. podejścia holistycznego²⁴. Instytucje działające w sferze polityki społecznej powinny patrzeć na swoich klientów całościowo – nie tylko przez pryzmat „sprawy”, z którą przychodzą, ale również uwzględniając wartości, emocje, cechy fizyczne i psychiczne, środowisko rodzinne i społeczne itp. Orientacja na potrzeby wymaga ponadto zwiększenia roli sektora ekonomii społecznej w zakresie świadczenia usług socjalnych, edukacyjnych, kulturalnych czy sportowo-rekreacyjnych, którego podmioty zakorzenione w środowisku lokalnym oraz zorientowane na cele społeczne mogą bardzo skutecznie rozpoznawać i zaspokajać potrzeby obywateli.

²⁴ Zgodnie z podejściem holistycznym wszystkie zjawiska tworzą pewne układy całości, zaś poszczególne części tej całości wzajemnie na siebie wpływają. Życie społeczne, grupy tworzone przez ludzi, np. rodziny, grupy rówieśnicze, związki zawodowe, stowarzyszenia, a nawet sam człowiek jako jednostka, są złożonymi systemami składającymi się ze wzajemnie ze sobą powiązanych elementów.

5. Priorytety, cele i kierunki działań

Część operacyjna *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023* została usystematyzowana w formie priorytetów. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i wszystkie służą realizacji celu głównego Strategii. W związku z tym, wszystkie priorytety należy rozpatrywać łącznie w kontekście rozwoju społecznego Gminy, uwzględniając jednak to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Cel główny Strategii brzmi:

Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Kisielice w środowisku rodzinnym, społecznym i zawodowym.

Zostanie on osiągnięty dzięki realizacji celów szczegółowych przypisanych do każdego z priorytetów. Wskazany poniżej katalog działań wyznacza kluczowe, niezbędne kierunki zaangażowania władz samorządu, jednostek organizacyjnych Gminy oraz partnerów lokalnych. Nie jest katalogiem zamkniętym, więc jeżeli w trakcie wdrażania Strategii pojawią się jeszcze inne pomysły (projekty) wpisujące się w jej cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Działania zaplanowane w ramach Strategii mają w dużej mierze charakter ciągły i wieloetapowy, a ich realizacja będzie odbywać się w jej pełnym horyzoncie czasowym (2016-2023). W związku z tym odstąpiono od opracowania odrębnego, szczegółowego harmonogramu. W zależności od zdiagnozowanych potrzeb oraz możliwości organizacyjnych i finansowych, w kolejnych latach mogą nie być wdrażane wszystkie zadania strategiczne.

Priorytet 1. Osoby i rodziny zdolne przewyższać trudności życiowe

Wizja: Rodziny zamieszkujące Gminę Kisielice oraz osoby samotnie gospodarujące są samodzielne, odpowiedzialne i zaradne życiowo, potrafią radzić sobie w trudnych sytuacjach, a także im zapobiegać, jeżeli jest taka możliwość. Mieszkańcy gminy funkcjonują w dobrych warunkach socjalno-bytowych oraz mają zapewnione wsparcie instytucjonalne i społeczne w sytuacjach kryzysowych. Rodzice i opiekunowie wyposażeni są w odpowiednie kompetencje w zakresie opieki i wychowania, zaś dzieci dorastają w rodzinach przekazujących im dobre wzorce. Na terenie gminy dostępna jest bogata oferta zajęć pozalekcyjnych oraz pozaszkolnych, dzięki czemu istnieją dobre warunki do fizycznego, emocjonalnego i intelektualnego rozwoju dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 1: Wzmocnienie mieszkańców w prawidłowym wypełnianiu ról rodzinnych i społecznych oraz przewyższaniu trudności życiowych.	
Cele operacyjne:	
1.1.	Zwiększenie kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania.
1.2.	Wspieranie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.
1.3.	Wzrost dostępności usług wsparcia dla rodzin, zwłaszcza doświadczających dysfunkcji bądź nimi zagrożonych.
1.4.	Poprawa materialno-ekonomicznych warunków funkcjonowania osób i rodzin.

Kierunki działań:	
1)	Organizacja różnorodnych form edukacji (np. „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, prelekcje i spotkania ze specjalistami, indywidualne treningi kompetencji, kampanie społeczne) dotyczących w szczególności świadomego rodzicielstwa, rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz porozumiewania się ze swoimi dziećmi.
2)	Rozbudowa systemu opieki i wychowania dzieci do 6 roku życia, wspierającego ich rozwój fizyczny, emocjonalny i intelektualny (np. żłobki, kluby dziecięce, punkty przedszkolne i inne alternatywne formy).
3)	Realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w różnych formach (np. zajęć wyrównawczych, warsztatów, kółek, konkursów, turniejów sportowych, wyjazdów na basen, do kina i teatru, wycieczek i obozów edukacyjnych) doskonalących wiedzę i umiejętności oraz rozwijających pasje i zainteresowania dzieci i młodzieży.
4)	Zapewnienie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w postaci pracy socjalnej oraz asystentury rodzinnej, a także (w zależności od potrzeb) pomocy rodzin wspierających, wolontariuszy, organizacji grup samopomocowych.
5)	Zapewnienie szerszego dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, psychologicznego, pedagogicznego i prawnego oraz terapii rodzinnej, w tym w ramach Punktu Konsultacyjnego.
6)	Upowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby uzależnione i ich rodziny, a także przez sprawców i ofiary przemocy w rodzinie, za pośrednictwem np. mediów, materiałów drukowanych, spotkań mieszkańców ze specjalistami.
7)	Wspieranie mieszkańców w zakresie nabywania umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, a także rozwiązywania problemów socjalno-bytowych i finansowych, w tym prewencji przed utratą mieszkania i eksmisją.
8)	Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących, w szczególności rodzin wielodzietnych i niepełnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Warunkiem skutecznej realizacji działań przewidzianych w priorytecie I będzie wzmocnienie interdyscyplinarnej współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi i kościelnymi oraz osobami prywatnymi, służącej monitorowaniu sytuacji środowisk zagrożonych ubóstwem, przemocą w rodzinie, uzależnieniami i innymi dysfunkcjami, a także organizowaniu pomocy umożliwiającej skuteczne przezwyciężenie problemów. Ponadto istotne będzie zwiększanie dostępności i jakości usług socjalnych, w szczególności pracy socjalnej, asystentury rodzinnej, poradnictwa specjalistycznego, a także usług organizowanych w ramach ośrodków i placówek wsparcia, kosztem stopniowego zmniejszania skali świadczeń finansowych.

Ponadto w odniesieniu do dzieci i młodzieży istotne znaczenie będzie miało położenie większego nacisku na rozwijanie kompetencji kluczowych (w tym kreatywności, kooperacji i przedsiębiorczości), z wykorzystaniem aktywizujących metod pracy oraz technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK).

Priorytet 2. Świadoma, odpowiedzialna i zaangażowana społeczność lokalna

Wizja: Podstawą funkcjonowania całej wspólnoty samorządowej oraz poszczególnych sołectw jest poczucie tożsamości i przynależności oraz zrodzone na jego podłożu zaangażowanie obywateli w sprawy lokalne. Mieszkańcy Gminy Kisielice są świadomymi i aktywnymi obywatelami. Posiadają wiedzę jak kształtować przyjazne otoczenie życia, w tym m.in. jak przeciwdziałać problemom i dysfunkcjom, jak dbać o środowisko przyrodnicze, o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i swoich najbliższych. Tworzą aktywną i zintegrowaną społeczność; rozwijającą się, otwartą, solidarną, twórczą, świadomą swojego potencjału i wykorzystującą go na rzecz dobra wspólnego oraz dbającą o osoby i grupy w najtrudniejszej sytuacji. Mieszkańcy są zaangażowani w sprawy ważne dla całej lokalnej wspólnoty, chętnie wyrażają swoje opinie i biorą udział w kreowaniu lokalnych polityk publicznych.

Cel strategiczny 2: Kreowanie warunków rozwoju świadomej, odpowiedzialnej i zaangażowanej społeczności lokalnej.	
Cele operacyjne:	
2.1.	Wzrost poziomu świadomości społecznej w różnych dziedzinach życia.
2.2.	Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych i prewencyjnych w zakresie dysfunkcji społecznych.
2.3.	Wzmocnienie oddolnej aktywności grup nieformalnych i organizacji pozarządowych.
2.4.	Kształtowanie warunków sprzyjających partycypacji obywatelskiej.
Kierunki działań:	
1)	Realizacja programów edukacyjnych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych²⁵, w szczególności w zakresie: – ochrony środowiska, dbania o czystość najbliższego otoczenia, segregacji odpadów, racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych, wykorzystania odnawialnych źródeł energii itp.; – zdrowia, w tym profilaktyki chorób (np. nowotworowych, układu krążenia, cukrzycy), profilaktyki stomatologicznej, zdrowego stylu życia, właściwego odżywiania się, dbałości o higienę i kulturę fizyczną; – bezpieczeństwa publicznego, w tym: umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, nowych form zagrożeń takich jak np. cyberprzestępczość, a także konsekwencji wynikających z łamania przepisów prawa; – wiedzy ekonomicznej, w tym gospodarowania budżetem domowym, zawierania umów kupna-sprzedaży, praw konsumenckich, zakładania lokat oszczędnościowych, zaciągania pożyczek i kredytów; – wiedzy prawnej i obywatelskiej uwzględniającej m.in. zasady demokratyczne, prawa człowieka, ideę samorządności, zagadnienia integracji europejskiej oraz krytyczny odbiór treści medialnych.
2)	Udział gminy w ogólnopolskich lub regionalnych kampaniach dotyczących problemów społecznych, w szczególności dysfunkcji takich jak uzależnienia, przemoc w rodzinie.

²⁵ Realizacja tego kierunku działań wymaga położenia większego nacisku na upowszechnianie modelu „edukacji przez całe życie”, łączącego kształcenie w szkołach z uczeniem się w formach pozaszkolnych w powiązaniu z wymogami życia w z informatyzowanym społeczeństwie.

3)	Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych dotyczących uzależnień od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, innych zachowań ryzykownych, przemocy domowej oraz zachowań agresywnych w szkołach.
4)	Działania na rzecz organizowania społeczności lokalnej poprzez środowiskową pracę socjalną, animację społeczną, streetworking, wspieranie grup nieformalnych i zorganizowanych form aktywności mieszkańców (np. klubów seniora, kół gospodyń wiejskich).
5)	Organizacja uroczystości i imprez kultywujących lokalne tradycje oraz zwyczaje z okazji świąt narodowych, religijnych, ważnych rocznic i innych okazji, w sposób uwzględniający zaangażowanie młodzieży, dorosłych oraz osób starszych w planowanie i realizację tych wydarzeń.
6)	Współpraca merytoryczna i finansowa z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie służąca poprawie dostępności usług społecznych oraz zaangażowaniu obywateli w rozwój lokalny.
7)	Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami (spotkania otwarte, debaty, warsztaty obywatelskie, badania ankietowe) przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności, w sposób stwarzający warunki do powszechnego w nich uczestnictwa osób fizycznych i organizacji pozarządowych.
8)	Tworzenie zespołów o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym w zakresie planowania strategicznego oraz realizacji zadań publicznych przez samorząd gminy, angażujących lokalnych liderów i mieszkańców – w szczególności młodzież i osoby starsze (np. w formie młodzieżowej rady gminy, gminnej rady seniorów).

Jednym z warunków skutecznej realizacji działań służących integracji poszczególnych społeczności lokalnych oraz całej wspólnoty gminnej będzie wyznaczenie podmiotu koordynującego oraz wspierającego lokalne przedsięwzięcia w sferze kultury (np. spotkania z pasjami), sportu (pobudzenie rywalizacji), a także udziału gminy w Warmińsko-Mazurskich Dniach Rodziny. Należy ponadto lepiej wykorzystać istniejące zasoby instytucjonalne, zwłaszcza istniejące na terenie gminy świetlice wiejskie.

Priorytet 3. Osoby starsze, niepełnosprawne i przewlekle chore aktywnymi uczestnikami życia społecznego

Wizja: Społeczeństwo Gminy Kisielice jest otwarte na osoby starsze, niepełnosprawne oraz ciężko i/lub przewlekle chore, traktując je jako pełnoprawnych członków wspólnoty. Osoby te żyją w godnych warunkach, mają zapewnioną opiekę oraz możliwość podejmowania aktywności zawodowej, społecznej i edukacyjnej, jeżeli pozwala im na to stan zdrowia. Czują się potrzebni rodzinie i społeczeństwu, wykazują inicjatywę oraz realizują swoje pasje. Osoby, którym stan zdrowia odbiera sprawność i możliwość podejmowania aktywności, korzystają z szerokiej oferty pomocy i wsparcia.

Cel strategiczny 3: Zwiększenie uczestnictwa osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych w życiu społecznym.

Cele operacyjne:	
3.1.	Wzmocnienie integracji osób starszych, niepełnosprawnych i chorych z lokalnym środowiskiem.
3.2.	Zwiększenie aktywności osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych w różnych sferach życia.
3.3.	Zwiększenie dostępności różnych form opieki i wsparcia dla osób o ograniczonej samodzielności.
Kierunki działań:	
1)	Realizacja akcji i imprez lokalnych służących integracji oraz przełamywaniu stereotypów dotyczących osób starszych, chorych i niepełnosprawnych wśród społeczeństwa, służących kształtowaniu odpowiednich zachowań i stylu życia, jak również sprzyjających postawom zrozumienia, akceptacji i solidarności.
2)	Likwidacja barier urbanistycznych, komunikacyjnych i architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, a także w miejscach powszechnie uczęszczanych (ulice, skwery, sklepy itp.).
3)	Utworzenie i prowadzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych, zapewniającego opiekę, rehabilitację, różne formy aktywnego spędzania czasu, a także wyżywienie oraz dowóz uczestników.
4)	Wspieranie aktywności osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych m.in. poprzez organizację kursów, szkoleń i prelekcji, zajęć rozwijających pasje i zainteresowania, wycieczek i wyjazdów kulturalnych.
5)	Rozwój wolontariatu na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych, a także podejmowanie działań służących włączaniu ich w inicjatywy wolontariackie.
6)	Organizacja usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w celu jak najdłuższego utrzymania osób zależnych (starszych, niepełnosprawnych, chorych, w tym psychicznie) w środowisku zamieszkania.
7)	Wspieranie osób starszych, chorych, niepełnosprawnych oraz ich rodzin doświadczających problemu ubóstwa w zaspokojeniu podstawowych potrzeb egzystencjalnych, w szczególności w zakresie wyżywienia (ciepły posiłek).

Istotne znaczenie – dla powodzenia zaplanowanych działań – będzie miało wzmocnienie współpracy pomiędzy Gminą Kisielice, Powiatem Ławskim oraz lokalnymi organizacjami działającymi na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz ciężko i/lub przewlekle chorych. Wyzwaniem jest deficyt środków budżetowych, jednak wiele działań jest możliwych do realizacji bez znaczących nakładów finansowych, poprzez zaangażowanie społeczne i wolontariat.

Priorytet 4. Przedsiębiorczy i aktywni zawodowo mieszkańcy

Wizja: Aktywność zawodowa odgrywa ważną rolę w społeczeństwie Gminy Kisielice. Praca w godnych warunkach pozwala mieszkańcom na utrzymanie swoich rodzin. Mają oni silną motywację do podejmowania zatrudnienia lub zakładania własnych firm, a także do stałego podnoszenia i uzupełniania swoich kompetencji oraz nabywania doświadczenia zawodowego. Młodzi ludzie wybierają kierunek dalszego kształcenia, mając świadomość, że satysfakcjonująca praca związana jest z jednej strony z wykonywaniem lubianych zajęć, ale z

drugiej – wiąże się z koniecznością odpowiadania na zapotrzebowanie płynące z rynku pracy. Osoby i grupy defaworyzowane otrzymują wsparcie, dzięki któremu mogą przełamywać bariery utrudniające im podjęcie zatrudnienia.

Cel strategiczny 4: Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców poprzez poprawę ich zdolności do zatrudnienia lub prowadzenia działalności gospodarczej.	
Cele operacyjne:	
4.1.	Wzmacnianie motywacji, kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego potrzebnego na rynku pracy.
4.2.	Kreowanie warunków sprzyjających aktywizacji osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.
4.3.	Zwiększanie potencjału lokalnej gospodarki do tworzenia nowych, wysokiej jakości miejsc pracy, w tym w sektorze ekonomii społecznej.
Kierunki działań:	
1)	Zapewnienie uczniom szkół gimnazjalnych dostępu do doradztwa edukacyjno-zawodowego służącego ukierunkowaniu ich wyborów zawodowych oraz ścieżki dalszego kształcenia.
2)	Promowanie równościowego podejścia do kobiet i mężczyzn na rynku pracy, w tym działań zmierzających do przełamywania stereotypów dotyczących płci, a także rozwiązań ułatwiających godzenie obowiązków zawodowych z pełnieniem ról rodzinnych.
3)	Organizacja wsparcia dla osób wchodzących lub powracających na rynek pracy przez doradców zawodowych, psychologów, coachów i innych specjalistów pod kątem poznawania przez te osoby własnych mocnych i słabych stron, budowania motywacji, radzenia sobie ze stresem, wyboru i planowania ścieżki zawodowej.
4)	Realizacja programów umożliwiających mieszkańcom zdobycie nowych lub aktualizację posiadanych kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie doświadczenia w pracy poprzez szkolenia i kursy zawodowe, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne i roboty publiczne.
5)	Wsparcie finansowe (dotacje, pożyczki, poręczenia) połączone z usługami szkoleniowo-doradczymi dla osób podejmujących samozatrudnienie w formie jednoosobowej działalności gospodarczej albo spółdzielni socjalnej.
6)	Upowszechnianie ekonomii społecznej (np. poprzez spotkania informacyjne, szkolenia, wizyty studyjne, materiały w mediach) jako sfery aktywności obywatelskiej służącej rozwojowi lokalnemu, świadczeniu usług użyteczności publicznej oraz integracji społeczno-zawodowej.

Warunkiem skutecznej realizacji działań przewidzianych w priorytecie IV będzie ścisła współpraca jednostek organizacyjnych gminy, zwłaszcza Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kisielicach, z Powiatowym Urzędem Pracy w Łławie, innymi instytucjami rynku pracy, placówkami systemu oświaty, przedsiębiorcami, podmiotami ekonomii społecznej oraz instytucjami otoczenia biznesu.

Programy służące aktywizacji osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo powinny zapewniać zindywidualizowane i komplementarne wsparcie, uwzględniające możliwości i ograniczenia uczestników oraz potrzeby rozwijającego się rynku pracy.

6. Zarządzanie realizacją Strategii

6.1. Ramy formalno-prawne

Zarządzanie oznacza zestaw logicznie ze sobą powiązanych czynności służących osiągnięciu określonego celu za pomocą dostępnych zasobów (ludzkich, rzeczowych, finansowych, informacyjnych). Klasyczne ujęcie tematu wskazuje następującą sekwencję postępowania w zarządzaniu:

Specyfika zarządzania realizacją strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z charakteru tego dokumentu oraz regulacji prawnych określających ramy jego wdrażania. Opracowanie i realizacja Strategii jest zadaniem obowiązkowym gminy, co wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Odnosząc się do powyższej sekwencji pięciu czynności, kluczową rolę w planowaniu oraz podejmowaniu decyzji strategicznych będą odgrywały władze samorządu – Burmistrz Kisielic oraz Rada Miejska w Kisielicach. Działania praktyczne będą natomiast domeną jednostek organizacyjnych i pomocniczych, tzn. Urzędu Miejskiego, MGOPS, GKRPA, ZI, placówek oświatowych, instytucji kultury i sołectw. Jednakże strategiczna wizja zmian nie będzie możliwa w pełni do osiągnięcia bez współpracy z Samorządami Powiatu Iławskiego i Województwa Warmińsko-Mazurskiego, administracją rządową, zewnętrznymi instytucjami pomocy społecznej i rynku pracy, służbą zdrowia, policją, strażą pożarną, podmiotami ekonomii społecznej, przedsiębiorcami, a także – a może przede wszystkim – z mieszkańcami gminy.

Zgodnie z art. 110 ww. ustawy, funkcję instytucjonalnego koordynatora Strategii będzie pełnił Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach, realizując zadania mieszczące się w pięciu kluczowych obszarach:

- operacyjnym (ustalanie z interesariuszami bieżących potrzeb, podziału zadań i odpowiedzialności, a także uszczegóławianie zapisów strategii w postaci rocznych lub kilkuletnich programów wynikających z innych ustaw);
- informacyjno-konsultacyjnym (przekazywanie władzom Gminy, lokalnym partnerom i instytucjom współpracującym oraz mieszkańcom informacji na temat stanu wdrożenia poszczególnych priorytetów, a także pozyskiwanie informacji zwrotnej w tym zakresie);
- monitoringowym (regularna weryfikacja poziomu osiągnięcia celów i rezultatów oraz zakresu zrealizowanych działań);
- ewaluacyjnym (dokonywanie oceny jakościowej postępów we wdrażaniu Strategii oraz osiągniętych efektów);
- wnioskodawczym (przedkładanie władzom Gminy oraz lokalnym partnerom stosownych wniosków oraz rekomendacji dotyczących decyzji korygujących wdrażanie Strategii oraz dokonania aktualizacji dokumentu m.in. w kontekście zmieniających się zewnętrznych uwarunkowań prawnych).

Rekomendowane jest ponadto powołanie zespołu zadaniowego ds. wdrażania i monitoringu Strategii, który miałby charakter ciała konsultacyjnego, doradczego i inicjatywnego. Do jego zadań należałoby m.in. pozyskiwanie, analiza i wymiana informacji na temat problemów i potrzeb społecznych; udział w opracowywaniu gminnych programów pomocy społecznej; śledzenie i ocenę wpływu uwarunkowań zewnętrznych, np. zmian prawa, procesów ekonomicznych czy zjawisk społeczno-kulturowych, na aktualność założeń Strategii;

przygotowanie raportów monitoringowych zawierających informacje na temat stanu wdrożenia poszczególnych priorytetów, a także przedkładanie wniosków i rekomendacji adresowanych do władz gminy oraz lokalnych partnerów.

W skład zespołu powinni wchodzić przedstawiciele MGOPS, innych kluczowych instytucji działających w obszarze lokalnej polityki społecznej, w szczególności Urzędu Miejskiego, placówek oświatowych i kultury, GKRPA, radni i sołtysi, a także reprezentanci sektora obywatelskiego.

6.2. Monitoring Strategii

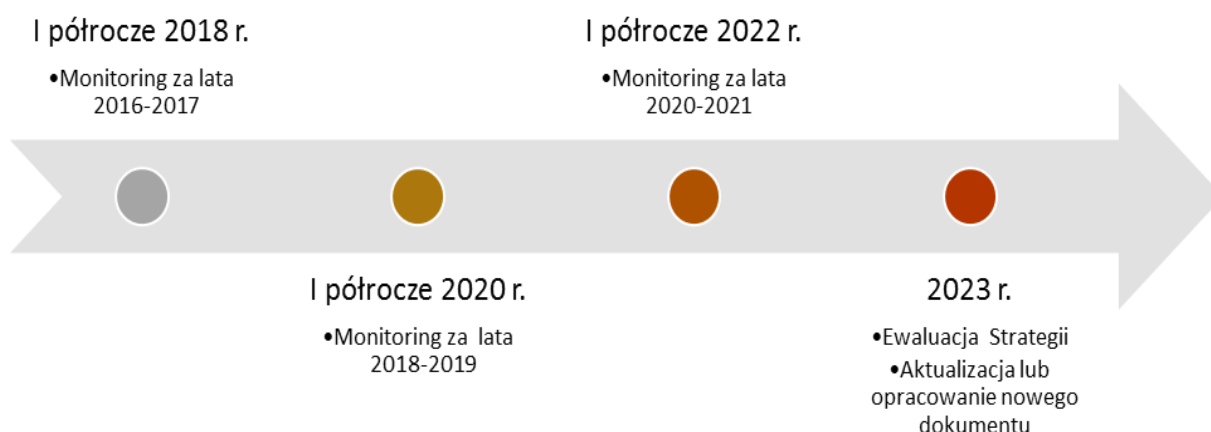
Monitoring to proces gromadzenia oraz analizowania informacji ilościowych i jakościowych w celu odpowiedzi na pytania: „Co, kiedy i jak zostało zrobione?”. Pozwala uchwycić różnice pomiędzy założeniami planu strategicznego a ich faktycznym wykonaniem.

Monitoring skupia się na dwóch zasadniczych obszarach:

- rzeczowym (merytorycznym) – dotyczy postępu w realizacji zaplanowanych działań pod względem terminowości wykonania oraz osiągniętych efektów;
- finansowym – obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację poszczególnych działań/projektów, zwłaszcza pod kątem efektywności wydatków.

Monitoring jest podstawą dla sprawozdawczości (raportowania), zarządzania zmianą oraz ewaluacji. Dane zebrane w trakcie procesu monitorowania są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań na potrzeby wewnętrzne oraz raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń.

Ponadto monitoring uzupełniony okresową ewaluacją (wewnętrzną, tzw. samoewaluacją, lub zewnętrzną zleconą niezależnemu podmiotowi) może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także nowelizacji (aktualizacji) przyjętych planów²⁶. Monitoring wdrażania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023* będzie prowadzony w okresach dwuletnich, zgodnie z poniższym schematem.

²⁶ Więcej na ten temat można znaleźć np. w publikacji *Monitoring na potrzeby wdrażania projektu*, aut. A. Zajączkowskiej, Stowarzyszenie BORIS, Warszawa 2008.

Informacje o wynikach monitorowania Strategii będą prezentowane w postaci raportów, zawierających w szczególności:

- opis uwarunkowań i przebieg procesu monitoringu;
- ogólną charakterystykę sytuacji społeczno-ekonomicznej w Gminie w okresie objętym monitoringiem;
- opis zrealizowanych działań pod względem ilościowym (wskaźniki realizacji działań) oraz jakościowym, wraz ze wskazaniem celów szczegółowych i operacyjnych strategii, do których te działania się odnoszą;
- wnioski i rekomendacje.

Z uwagi na fakt, iż ostatnim rokiem obowiązywania strategii będzie 2023 rok, powinna w nim zostać przeprowadzona szersza ewaluacja, która pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy tekst Strategii należy znowelizować (w tym o zmiany uwzględniające przedłużenie okresu jego obowiązywania), czy też Gmina Kisielice powinna przystąpić do opracowania zupełnie nowego dokumentu²⁷.

Przedmiotem monitoringu będą sformułowane niżej wskaźniki oparte na obiektywnych dowodach obrazujących stan założonych działań oraz osiągniętych rezultatów i celów. Odnoszą się one do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym priorytetom Strategii. Monitoringowi będą podlegać również wskaźniki kontekstowe, pokazujące ogólną sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy Kisielice, mające charakter komplementarny wobec wskaźników realizacji działań. Ich analiza pozwoli spojrzeć na proces realizacji Strategii w odniesieniu do sytuacji w Gminie.

Uwaga: Katalog wskaźników ma charakter otwarty. Jeżeli w procesie monitoringu zostanie zidentyfikowana potrzeba zmiany jego zakresu, możliwe jest wprowadzenie zmian i uzupełnień bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile będą one służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii. Decyzję w tym zakresie będzie podejmował Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kisielicach. W miarę dostępności i możliwości pozyskania właściwych danych, należy analizować wskaźniki w podziale na płeć oraz według kryterium miasto – obszary wiejskie.

Wskaźniki realizacji

Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023

Priorytet 1.		
Osoby i rodziny zdolne przezwyciężać trudności życiowe.		
1.	Liczba ludności faktycznie zamieszkałej w gminie – ogółem i według ekonomicznych grup wieku.	GUS
2.	Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej: liczba osób, którym przyznano świadczenie; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach – w podziale na powody udzielania pomocy.	MGOPS
3.	Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną.	MGOPS
4.	Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą asystenta rodziny.	MGOPS
5.	Liczba funkcjonujących placówek wsparcia dziennego według form	UM/MGOPS

²⁷ Pytanie to będzie zasadne w 2023 r., o ile wcześniej nie zostanie podjęta decyzja przez władze Gminy o przedłużeniu okresu obowiązywania Strategii, albo nie nastąpią istotne zmiany w ustawie o pomocy społecznej, które w jakiś sposób przeformułują status strategii (np. strategia rozwiązywania problemów społecznych jako obligatoryjny element strategii rozwoju).

	oraz liczba dzieci uczęszczających do placówek.	
6.	Liczba dzieci z terenu Gminy umieszczonych w pieczy zastępczej.	MGOPS/PCPR
7.	Liczba i odsetek dzieci do 6 roku życia objętych wychowaniem przedszkolnym w różnych formach.	GUS/Szkoły
8.	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych w szkołach.	Szkoły
9.	Liczba osób korzystających ze wsparcia w ramach Punktu Konsultacyjnego.	Punkt Konsultacyjny
Priorytet 2. Świadoma, odpowiedzialna i zaangażowana społeczność lokalna.		
1.	Liczba zrealizowanych programów edukacyjno-profilaktycznych.	MGOPS/Szkoły i in.
2.	Liczba organizacji pozarządowych na terenie Gminy.	KRS/GUS
3.	Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych, w tym w drodze pozakonkursowej.	UM
4.	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych – ze wskazaniem form oraz liczby ich uczestników.	UM/MGOPS
5.	Liczba nowoutworzonych oraz działających zespołów o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniotwórczym; liczba osób wchodzących w ich skład, w tym odsetek reprezentujących sektor obywatelski i przedsiębiorców.	UM/MGOPS
Priorytet 3. Osoby starsze, niepełnosprawne i przewlekle chore aktywnymi uczestnikami życia społecznego.		
1.	Liczba akcji i imprez lokalnych służących integracji osób starszych, niepełnosprawnych i chorych ze środowiskiem.	MGOPS/UM i in.
2.	Liczba ośrodków wsparcia dziennego, w tym liczba miejsc/liczba osób korzystających w ciągu roku.	Podmioty prowadzące
3.	Liczba wolontariuszy działających na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i chorych.	MGOPS/UM i in.
4.	Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały dofinansowanie do likwidacji barier w miejscu zamieszkania.	PCPR
5.	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) w miejscu zamieszkania.	MGOPS
Priorytet 4. Przedsiębiorczy i aktywni zawodowo mieszkańcy.		
1.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie Gminy według klas wielkości.	GUS
2.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie Gminy.	GUS
3.	Liczba pracujących i ich odsetek w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym.	GUS
4.	Liczba bezrobotnych i ich odsetek w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym.	PUP/GUS

5.	Liczba bezrobotnych, którzy skorzystali z form aktywizacji zawodowej.	PUP
6.	Liczba bezrobotnych, którzy podjęli zatrudnienie.	PUP
7.	Liczba osób, które podjęły samozatrudnienie dzięki wsparciu finansowemu ze środków publicznych.	PUP

6.3. Źródła finansowania

Realizacja kierunków działań zaplanowanych w *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023* będzie wymagała odpowiednich zasobów finansowych, ponieważ zasadniczo każde przedsięwzięcie generuje koszty. Jednym z podstawowych źródeł finansowania będzie budżet Gminy Kisielice, w zakresie działań realizowanych przez jednostki organizacyjne i pomocnicze Gminy w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu Iławskiego, Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień.

Środki na realizację zadań będą pochodzić również z budżetu państwa – w postaci subwencji ogólnej oraz dotacji celowych. Część z nich trzeba będzie pozyskać startując w konkursach, ponieważ w tej kategorii mieszczą się programy rządowe oraz programy ministerstw. Wśród głównych programów w zakresie polityki społecznej można wskazać programy ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego, takie jak:

- *Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi,*
- *Gminne programy aktywizacji społeczno-zawodowej na rzecz budownictwa socjalnego,*
- *Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 MALUCH,*
- *Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej,*
- *Program Wieloletni „Senior-Wigor” na lata 2015-2020*
- *Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu.*

Działania w zakresie aktywizacji zawodowej realizowane są w dużej mierze ze środków Funduszu Pracy, będącego państwowym funduszem celowym i pozostającego w dyspozycji ministra właściwego ds. pracy. Z kolei dla organizacji pozarządowych dostępny jest *Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* oraz *Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020*.

Druga grupa źródeł finansowania to przede wszystkim środki z Funduszy Europejskich dostępne w ramach perspektywy obejmującej lata 2014-2020. Polska otrzyma w niej około 4,5 mld euro więcej niż w latach 2007-2013; na politykę spójności przeznaczy 82,5 mld euro. Dla realizacji zadań w zakresie polityki społecznej istotne znaczenie będzie miał Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, w szczególności osie priorytetowe 10) Regionalny rynek pracy i 11) Włączenie społeczne. Obecna perspektywa finansowa daje również możliwość pozyskania środków z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 – jego zakres ma służyć poprawie funkcjonowania polityk sektorowych, a także interwencji w obszarach m.in. wsparcia młodych osób na rynku pracy, efektywnych polityk publicznych dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, a także innowacji społecznych.

W trzeciej grupie źródeł finansowania mieszczą się natomiast środki prywatne pochodzące z fundacji (np. Fundacja im. Stefana Batorego, Fundacja Bankowa im. Leopolda Kronenberga,

Fundacja PZU, Fundacja Orange, Fundacja Aviva), pieniądze od sponsorów, środki z 1% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne. Ta grupa źródeł jest dostępna przede wszystkim dla organizacji pozarządowych. Omawiane wcześniej możliwości pozyskania środków na realizację zadań zaplanowanych w Strategii również nie muszą być pozyskiwane przez samorząd Gminy. W zależności od specyfiki programu bądź funduszu, realizatorami projektu mogą być podmioty ekonomii społecznej. Nieodzowna będzie więc współpraca i generowanie potencjału w postaci partnerstw międzysektorowych.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych Strategii nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe. Planowanie finansowe ograniczone jest przede wszystkim przez szeroki zakres tematyczny dokumentu oraz ośmioletni okres jego obowiązywania. Korzystanie natomiast ze środków pochodzących z programów pomocowych wiąże się z incydentalnością wsparcia ze względu na ich konkursowy charakter. Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość, w tym zewnętrzne uwarunkowania prawne i ekonomiczne, powodują, że określanie w momencie tworzenia Strategii wysokości środków potrzebnych do realizacji jej zadań (zarówno po stronie dochodów jak i wydatków) stanowi poważne wyzwanie. Dlatego też adekwatne do faktycznych potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania i aktualizacji budżetu Gminy Kisielice (w tym planów finansowych poszczególnych jednostek organizacyjnych) oraz opracowywania projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

Aneks. Osoby uczestniczące w procesie opracowania Strategii

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja/organizacja
1.	Rafał Ryszczyk	Burmistrz Kisielice
2.	Lucyna Grześ-Remus	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach
3.	Wioletta Dębska	SAN-MED Kisielice
4.	Anita Dobrzańska	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach
5.	Stefania Dziedzic	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Kisielicach
6.	Halina Filaber	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach
7.	Renata Gawrońska	Stowarzyszenie „Nasza Przyszłość w Butowie”
8.	Halina Gniadek	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów; Koło Gospodyń Wiejskich Kisielice
9.	Marian Gołembiewski	Szkoła Podstawowa w Goryniu
10.	Iwona Goska	Szpital Specjalistyczny w Prabutach Sp. z o.o.
11.	Dariusz Gutowski	Posterunek Policji w Kisielicach
12.	Zbigniew Herka	Prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Butowie
13.	Agnieszka Kalbarczyk	Radna Rady Miejskiej w Kisielicach
14.	Marlena Kosakowska	Zespół Szkół w Kisielicach – Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza
15.	Anna Niedziałkowska	Zespół Szkół w Kisielicach – Gimnazjum Publiczne
16.	Barbara Pękala	Urząd Miejski w Kisielicach, Sekretarz Gminy
17.	Leokadia Radawska	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów
18.	Gabriel Starbała	Przewodniczący Komisji Zdrowia Kultury, Oświaty i Spraw Socjalnych Rady Miejskiej w Kisielicach
19.	Wioletta Szalkowska	MKS Huragan Klimy, Radna Rady Miejskiej w Kisielicach
20.	Krystian Szymański	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach

Uzasadnienie

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.). Do roku 2015 obowiązywała w gminie Kisielice strategia, która obejmowała lata 2005-2015. W związku z tym istnieje potrzeba przyjęcia nowego dokumentu, który uwzględni bieżące problemy i potrzeby mieszkańców gminy, a także usystematyzuje cele oraz kierunki lokalnych działań, wpisujących się w perspektywę planowania strategicznego na poziomie krajowym oraz programowanie funduszy unijnych w latach 2014-2020.

Załączona do uchwały „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023” została opracowana w oparciu o analizę różnych baz danych oraz sprawozdań, szeroko zakrojone badania opinii mieszkańców Gminy, a także warsztaty planowania strategicznego z udziałem osób reprezentujących wszystkie kluczowe instytucje i organizacje. Dokument ten ma charakter kompleksowy – zawiera prospektywną diagnozę sytuacji społecznej oraz część programową, która wyznacza cele i zadania do realizacji, a także określa zasady monitoringu i ewaluacji działań podejmowanych w obszarze lokalnej polityki społecznej.

Strategia będzie stanowić podstawę do pozyskiwania środków pomocowych z budżetu państwa, Unii Europejskiej i innych źródeł w ramach szczegółowych programów i projektów społecznych wdrażanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach oraz inne jednostki organizacyjne gminy, przy współpracy z instytucjami publicznymi, pracodawcami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami.